

LAHDEN AMMATTIKORKEAKOULU
Lahti University of Applied Sciences

ISIEN TASA-ARVO EROTILOANTEESSA

Käytännöt Suomessa ja Ruotsissa

LAHDEN
AMMATTIKORKEAKOULU
Sosiaali- ja terveysala
Sosionomi AMK
Sosiaalipedagoginen lapsi- ja nuorisotyö
Opinnäytetyö
Syksy 2011
Johanna Laitinen
Minna Yliniemi

Lahden ammattikorkeakoulu
Sosionomi AMK

LAITINEN, JOHANNA & YLINIEMI, MINNA: Isien tasa-arvo erotilanteessa
Käytännöt Suomessa ja Ruotsissa

Sosiaalipedagogisen lapsi- ja nuorisotyön opinnäytetyö, 54 sivua

Syksy 2011

TIIVISTELMÄ

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli saada aikaan katsaus vanhempien tasa-arvon toteutumista lastensa huoltajina ja kasvattajina eron jälkeen Suomessa ja Ruotsissa. Tavoitteena oli saada selville niitä toimenpiteitä, joilla isyyttä on tuettu niin, että huoltajuus ja aktiivinen osallistuminen lasten elämään jatkuvat myös eron jälkeen. Tässä opinnäytetyössä tarkastellaan tilannetta erityisesti isän näkökulmasta. Opinnäytetyöhön on koottu etuuksia ja toimenpiteitä, joiden avulla tasa-arvoista isyyttä on toteutettu sekä sitä, miten isien tasa-arvon toteutumista on erotilanteessa ja sen jälkeen tuettu.

Teoriapohjana opinnäytetyössä on käytetty isyyttä ja sen merkitystä lapsen kehitykselle, tasa-arvoa, eroa ja isyyttä sekä kiintymyssuhdeteoriaa.

Opinnäytetyön toimeksiantajana toimi Lahden ammattikorkeakoulun hallinnoima vuosina 2010–2011 toteutettu Tasa-arvoa erovanhemmuuteen – isät pois paitsiosta -projekti. Projektin taholta esitettiin toivomus kansainvälisestä tutkimuksesta ja Suomen rinnalle on valittu Ruotsi siksi, että molempien maiden yhteiskunnan rakenteet ovat lähellä toisiaan. Lisäksi tilastojen pohjalta näytti siltä, että isien tasa-arvo on parempi eron jälkeen Ruotsissa kuin Suomessa.

Opinnäytetyö toteutettiin laadullisena tutkimuksena. Työhön on koottu aineistoa monesta eri lähteestä sekä Suomesta että Ruotsista. Kerätty aineisto on luokiteltu siten, että molempien maiden aineistot ovat vertailukelpoisia keskenään.

Keskeisimpinä tutkimustuloksina tuli esille, että Ruotsissa tuetaan isyyttä varhaisessa vaiheessa julkisen ja kolmannen sektorin toimesta, kun taas Suomessa tukitoimet kohdistuvat eron jälkeiseen aikaan kolmannen sektorin toimesta. Ruotsissa tilastot osoittivat, että isät käyttävät vanhempainvapaata huomattavasti enemmän Suomeen verrattuna, sekä vuorotteluasuminen on eron jälkeen yleisempi lapsen asumismuoto. Lainsäädännön ja etuisuuksien avulla isyys näyttää muodostuvan tasa-arvoisemmaksi eron jälkeen.

Avainsanat: isyys, tasa-arvo, ero, lapsen huolto

Lahti University of Applied Sciences
Degree Programme in Social Services

LAITINEN, JOHANNA & YLINIEMI, MINNA: Fathers' equality in divorce
Practices in Finland and Sweden

Bachelor's Thesis in social pedagogy for work with children and young people
54 pages

Autumn 2011

ABSTRACT

The purpose of this study was to get a review of how parents' equality after a divorce will be fulfilled concerning care and upbringing of their children in Sweden and Finland. The aim of this research was to find out how paternity was supported so that care and active participation with their children's life will continue after a divorce. This thesis concentrated especially on father's perspective. In this research were compiled benefits and actions which realize equality of paternity and how this equality of paternity will be realized during and after a divorce.

As a theoretical basis of this thesis is used literature related to paternity and its meaning to child's development, equality, divorce and paternity, the theory of attachment.

The commissioner of this bachelor's thesis was Equality in divorce parenthood – include fathers -project that was administrated by Lahti University of Applied Sciences in the years 2010 - 2011. They hoped for international research and therefore Sweden and Finland was chosen in parallel. Social structures are quite similar in both countries and according to statistics it looked like the equity of paternity after a divorce is better in Sweden compared to Finland.

The thesis was carried out as a qualitative study. The material was gathered from many different sources in both Finland and Sweden. The material was classified in such a way that both materials were comparable.

The main result of the thesis was that in Sweden paternity is supported at early stage by public and third sector, while in Finland it is supported after a divorce by the third sector. Statistics showed that in Sweden fathers use their parental leave significantly more than fathers in Finland. They also revealed that child's interactive living after a divorce is more a common way of living in Sweden compared to Finland. This result proved that fathers take parental leave much more than in Finland, as well as living by turns after a divorce is more common in the child's mode of living. This result indicates that the legislation and the benefits to paternity after a divorce may be more equal to fatherhood.

Key words: paternity, equality, divorce, child care

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	1
2	OPINNÄYTETYÖN TAUSTA JA TARKOITUS	3
3	OPINNÄYTETYÖN TOIMEKSIANTAJA	5
4	ISYYS	7
4.1	Vanhempien ja lapsen välinen kiintymyssuhde	7
4.2	Isän merkitys lapsen kehitykselle	8
4.3	Tasa-arvon toteutuminen erotilanteessa	9
4.4	Ero ja isyys	10
4.5	Vuorotteluasuminen	13
4.6	Lainsäädäntö erotilanteessa	15
5	TUTKIMUSKYSYMYKSET JA OPINNÄYTETYÖN TOTEUTTAMINEN	17
6	AINEISTO JA SEN ANALYYSI	18
6.1	Aineiston hankinta	18
6.2	Analysointimenetelmät	19
7	TASA-ARVOINEN ISYYS EROTIKANTEESSA	20
7.1	Perhe- ja vanhempainvapaiden historia ja nykyhetki	20
7.1.1	Perhe- ja vanhempainvapaat Suomessa	20
7.1.2	Perhe- ja vanhempainvapaat Ruotsissa	23
7.2	Erot ja sovittelu	26
7.2.1	Erot Suomessa	26
7.2.2	Erot Ruotsissa	26
7.2.3	Sovittelu Suomessa	27
7.2.4	Sovittelu Ruotsissa	28
7.3	Lapsen elatus ja vuoroasuminen	28
7.3.1	Lapsen elatus Suomessa	28
7.3.2	Lapsen elatus Ruotsissa	29
7.3.3	Vuorotteluasuminen Suomessa	30
7.3.4	Vuoroasuminen Ruotsissa	31
7.4	Yhteenveto luvusta seitsemän	32
8	ISYYTTÄ TUKEVAT TOIMENPITEET	37
8.1	Erosta Elossa -projekti	37

8.2	Neuvokeskus	39
8.3	Min pappa -järjestö	39
8.4	Leksandin malli	40
8.5	Yhteenveto luvusta kahdeksan	42
9	POHDINTAA	43
9.1	Eettisyys ja luotettavuus	44
9.2	Jatkotutkimusaiheet	46
	LÄHTEET	47

1 JOHDANTO

Opinnäytetyön tarkoituksena on saada aikaan katsaus vanhempien tasa-arvon toteutumista eron jälkeen Suomessa ja Ruotsissa. Opinnäytetyössämme olemme keränneet tietoa Suomen ja Ruotsin käytännöistä isien tukemisessa lastensa huoltajina ennen kaikkea eron jälkeen. Olemme keränneet tietoa samoista aihealueista, jotta vertailu Suomen ja Ruotsin välillä on mahdollista. Opinnäytetyömme tavoitteena on saada selville asioita ja teemoja, joilla isyyttä on tuettu niin, että huoltoisuus ja aktiivinen osallistuminen lasten elämään jatkuvat myös eron jälkeen. Edellä mainittujen lisäksi olemme keränneet tietoa toimista, jotka tapahtuvat vasta eron jälkeen.

Olemme valinneet Suomen kanssa vertailtavaksi Ruotsin, koska molempien maiden yhteiskunnan rakenne on kutakuinkin samanlainen. Suomi ja Ruotsi kuuluvat hyvinvointivaltioihin, joiden sosiaaliturva vahvistaa erilaisissa tilanteissa ihmisten toimeentuloa ja hyvinvointia.

Tilastojen pohjalta voidaan todeta, että Ruotsissa tilanne on muuttunut 2000-luvulla parempaan suuntaan isien kannalta. Tilastot osoittavat, että Ruotsissa isä-lapsi -perheiden määrä on lisääntynyt ja äiti-lapsi -perheiden määrä on pysynyt suunnilleen samana. Suomessa suhdeluku lasten kanssa asuvien isien ja äitien välillä on pysynyt koko 2000-luvun ajan lähes samanlaisena. Opinnäytetyössämme olemme keränneet tietoa juuri näiden olettamusten pohjalta ja halusimme saada tietoa toimista, jotka tähän tilanteeseen Ruotsissa ovat johtaneet. Lisäksi työssä kartoitetaan sekä Suomessa että Ruotsissa toteutettuja projekteja, joilla on pyritty parantamaan isien asemaa erotilanteessa tasa-arvoisempaan suuntaan. Halusimme rajata aiheen siten, että selvitämme mahdollisia tasa-arvoisempaan isyyteen vaikuttavia perheoikeudellisia ja lainsäädännöllisiä toimenpiteitä sekä isille järjestettyjä tukitoimia.

Opinnäytetyö on valittu aiheen mielenkiintoisuuden ja ajankohtaisuuden vuoksi. Opinnäytetyöprosessissa pääsimme tutustumaan projektityöhön, joka takaa aiheen työelämälähtöisyyden. Prosessin aikana tutustumme projektiin kokonaisuutena ja pääsemme seuramaan projektin etenemistä. Tämä kaikki vahvistaa ammattitaito-

amme monella sosiaalialan koulutukseen kuuluvalla alueella, pääsääntöisesti se vahvistaa ja tukee ammattiaineita.

Toimeksiantajana on projekti Tasa-arvoa erovanhemmuuteen – isät pois paitsiosta. Projektin ensisijaisena tavoitteena on tuottaa koulutusta lisäämään viranomais-ten kykyä arvioida erotilanteessa isän tai äidin soveltuvuutta lapsen huoltajaksi. Koulutuksen tarkoitus on vähentää stereotyyppisiä käsityksiä. (ESR-Projektisuunnitelma 2007, 3 - 7)

Isien tasa-arvoisuuden tukemisella tässä työssä ei tarkoiteta ainoastaan sitä, että lapset jäisivät eron jälkeen nykyistä useammin asumaan isän luokse. Tarkastelemme myös sitä, miten isän asema saataisi tasa-arvoisemmaksi myös silloin, kun lapset jäävät asumaan äidin luokse. Tasa-arvoa erovanhemmuuteen – isät pois paitsiosta -projektin tavoitteena on vahvistaa isän asemaa. Työmme tarkoituksena on lisätä sosiaalialan työntekijöiden tietoisuutta millaisia toimia Suomessa ja Ruotsissa käytetään isien tukemiseen lapsen huoltajina erotilanteessa.

Isätoimikunnan mietinnön mukaan sosiaalitoimistossa työskentelee enimmäkseen naisia ja miehillä on tunne, että heitä ei ymmärretä. Sovittelun ja asioista sopimisen kannalta tällainen ei ole hyvä lähtökohta. (STM 1999, 47.)

Tarkastellessa eroja kahden viimeisen sukupolven aikana, huomataan että ne ovat yleistyneet. Avoliittojen määrä on kasvanut ja avioerojen määrä on lisääntynyt. Myös eroon päättäneiden avioliittojen keskimääräinen kestoaika on lyhentynyt. (Kääriäinen, Hämäläinen & Pölkki 2009, 11.)

Tämän pohjalta voidaan ajatella, että erot koskettavat yhä useampia lapsia, vanhempia unohtamatta.

Keräämämme aineisto analysoidaan sisällön analyysia käyttäen. Tutkimusmenetelmänä olemme käyttäneet laadullista tutkimusta, jossa tutkimme jo olemassa olevaa tietoa, joten opinnäytetyömme on toisen asteen tutkimus.

2 OPINNÄYTETYÖN TAUSTA JA TARKOITUS

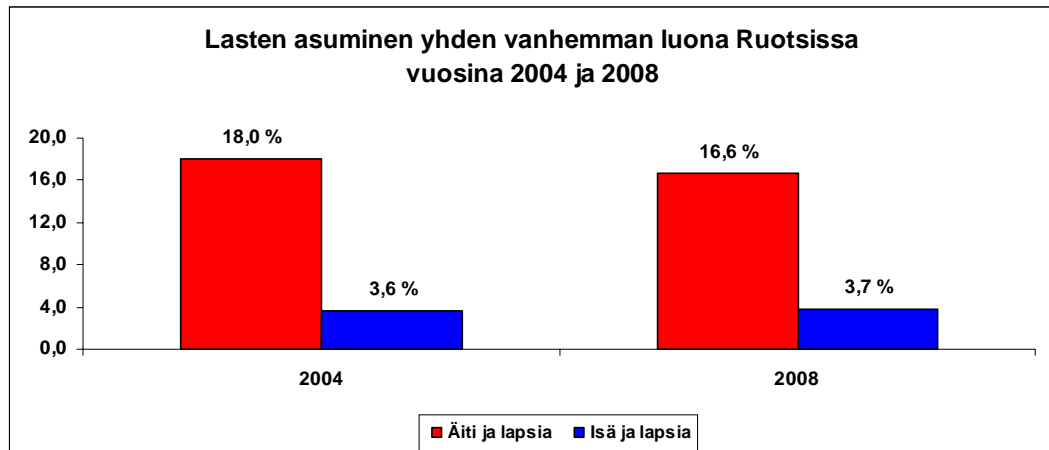
Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää Suomen ja Ruotsin tasa-arvoisen vanhemmuuden toteutumisesta erotilanteessa sekä kerätä ja analysoida tietoa jo olemassa olevista toimenpiteistä tai tukitoimista, joilla edistetään vanhempien tasa-arvoa erotilanteessa. Opinnäytetyömme kiinnittää huomion erityisesti isiin, koska Tasa-arvoa erovanhemmuuteen -projektin tarkoitus on vahvistaa etä-isän asemaa. Tarkastelemme tässä työssä tilannetta erityisesti isän näkökulmasta.

Opinnäytetyön tavoitteena on saada tietoa niistä toimista, joilla isät saadaan tai on jo saatu tasa-arvoisempaan asemaan erotilanteessa. Kokoamalla tähän työhön Suomessa ja Ruotsissa käytössä olevia toimenpiteitä tai käytäntöjä, voidaan tietoa jakaa käytettäväksi laajemmalla alueella. Suomessa ja Ruotsissa toteutettujen projektien lisäksi on kerätty tietoa molempien maiden lainsäädännöstä, joilla saattaa olla myös merkitystä isän ja lapsen väliseen suhteeseen eron jälkeen.

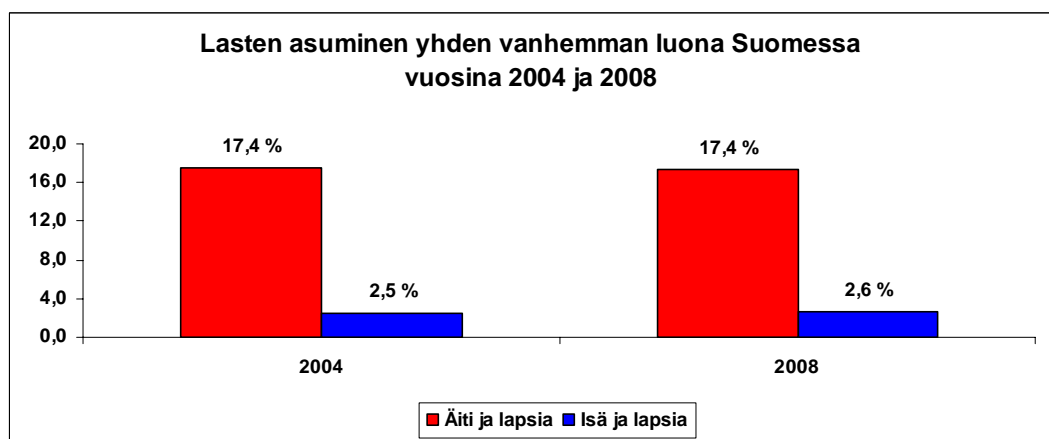
Olemme valinneet tarkasteltavaksi Suomen rinnalle Ruotsin, koska olemme todenneet tilastojen osoittavan, että lasten asuminen vain toisen vanhemman luona on muuttunut Ruotsissa. Ruotsissa muutosta tasa-arvoisempaan suuntaan on tapahtunut erovanhemmuudessa, jos asiaa tarkastellaan isän näkökulmasta. Ruotsissa isän ja lapsien muodostamat perheet ovat kasvamassa ja samanaikaisesti äidin ja lasten muodostamat perheet ovat vähentyneet selvästi (kuvio 1). Suomessa vastaavaa kehitystä ei Tilastokeskuksen tietojen mukaan ole tapahtunut. Vaikka isän ja lasten muodostamien perheiden määrä on hieman kasvanut, ei äidin ja lasten muodostamissa perheissä ole Suomessa tapahtunut mitään muutosta (kuvio 2).

Ruotsissa on asukkaita noin 9,42 miljoonaa ja Suomessa noin 5,38 miljoonaa (Tilastokeskus 2011b; Statistiska centralbyrån Statistics Sweden 2011). Lapsiperheiden määrä Ruotsissa on vuonna 2004 ollut 1,93 miljoonaa, joista 347 000 oli äidin ja lasten muodostamia perheitä ja lähes 70 000 isän ja lasten muodostamia perheitä. Suomessa vastaavana ajankohtana on ollut 592 000 lapsiperhettä, joista 103 000 oli äidin ja lasten muodostamia perheitä sekä 14 800 isän ja lasten muodostamia perheitä. Vuoteen 2008 mennessä kaikkien lapsiperheiden määrä oli vähentynyt sekä Ruotsissa että Suomessa: Ruotsissa oli 1,92 miljoonaa lapsiperhettä ja

Suomessa 585 000 lapsiperhettä. Äidin ja lasten muodostamia perheitä oli Ruotsissa 319 000 vuonna 2008 ja isän ja lasten muodostamia perheitä lähes 72 000. Vastaavana aikana Suomessa oli äidin ja lasten muodostamia perheitä melkein 102 000 ja isän ja lasten perheitä hieman yli 15 000. (Statistiska centralbyrån Statistics Sweden 2009; Tilastokeskus 2009.)

KUVIO 1. Lasten asuminen yhden vanhemman luona Ruotsissa vuosina 2004 ja 2008 (Statistiska centralbyrån Statistics Sweden 2009)

KUVIO 2. Lasten asuminen yhden vanhemman luona Suomessa vuosina 2004 ja 2008 (Tilastokeskus 2009)

3 OPINNÄYTETYÖN TOIMEKSIANTAJA

Opinnäytetyön toimeksiantajana on Tasa-arvoa erovanhemmuuteen – isät pois paitsiosta -projekti. Projektia vetää Päijät-Hämeen koulutus konserni-kuntayhtymä, Lahden ammattikorkeakoulu. Projekti on valtakunnallinen ja sen rahoittajina toimivat Euroopan sosiaalirahasto sekä Sosiaali- ja terveysministeriö. Projekti on kaksivuotinen ja sen toiminta-aika on 2010 - 2011. (ESR-Projektisuunnitelma 2007, 1.)

Tasa-arvoa erovanhemmuuteen -projektin aikana järjestetään täydennyskoulutusta, päiväkoulutusta sekä verkostoseminaari. Täydennyskoulutuksen kohderyhmänä ovat eroperheiden kanssa työskentelevät korkeasti koulutetut viranomaiset. Täydennyskoulutus Tasa-arvoa erovanhemmuuteen – isyys mahdollisuutena ja haasteena on 10 opintopisteen kokonaisuus, joita järjestetään projektin aikana kolme kertaa. Verkostoseminaarin tarkoituksena on, että kaikki projektin mukanaan tuoma tieto saadaan jaettua osallistujien käyttöön ja saadaan koottua yhteen valtakunnallisesti koulutuksiin osallistuneet ammattilaiset. Samalla kootaan myös yhteistyöverkosto asiantuntijuuden hyödyntämiseen. Koulutuksen jälkeen viranomaiset saavat lapsiperheiden erotyöskentelyyn suunnatun oppaan sekä muuta oppimateriaalia. Projekti järjestää lisäksi syksyllä 2011 kaksi päiväkoulutusta eri puolella Suomea. Teemoina näissä koulutuspäivissä ovat miesten eroauttaminen, yhteiskunnassa tapahtuneet isyyden muutokset sekä erotilanne lapsen näkökulmasta. Lisäksi projektin aikana järjestetään kolme avointa kehittämisfoorumia, jotka on tarkoitettu täydennyskoulutukseen osallistuville sekä projektin välillisille kohderyhmille: eroperheille, eroperheiden työnantajille, eroperheiden lasten hoitopaikoille, työterveyshuollolle, neuvoloille, kouluterveydenhuollolle, huoltajuuspäätöksiä tekeville tuomareille, maahanmuuttajatyön viranomaisille ja sosiaalialan koulutusta järjestäville oppilaitoksille. (Lahden ammattikorkeakoulu 2011, ESR-Projektisuunnitelma 2007, 7 - 8.)

Tasa-arvoa erovanhemmuuteen – isät pois paitsiosta projekti tavoittelee pitkäkestoisia vaikutuksia. Projekti tekee sosiaalialan ammattilaiset tietoisiksi tasa-arvoisuuden merkityksestä sekä siihen liittyvistä asenteista ja arvoista. Tarkoituksena on, että ammattilaiset tunnistavat omia ennakoasenteitaan sekä kohtaavat

eroperheet tasa-arvoisesti ja näin lisää perheiden hyvinvointia ja ehkäistä syrjäytymistä. (ESR-projektisunnitelma 2011, 8.)

Projekti esitti toivomuksen selvitystä eri maiden käytännöistä eroisuuden toteutumisessa, koska projektilla ei ollut kokonaiskuvaa muissa maissa toteutetuista toimenpiteistä tai tukitoimista, joilla edistetään tasa-arvoisempaa isyyttä. Opinnäytetyössä selvitetään Suomen ja Ruotsin käytäntöjä.

4 ISYYS

Tässä luvussa on tarkoitus määritellä opinnäytetyössä esiintyviä asiasanoja ja teoriatietoa, jotta lukijalle selviäsi niiden merkitys tässä työssä. Erolla tässä tutkimuksessa tarkoitetaan sekä avioeroja että avoeroja. Käytämme näistä yhteisenä nimenä ainoastaan ero-sanaa.

4.1 Vanhempien ja lapsen välinen kiintymyssuhde

John Bowlby (1969, 1973, 1980) on luonut kiintymyssuhdeteorian perusteet. Attachment and Loss-trilogiassa pääajatuksena on se, että lapsen kokema äidin rakkauden menetys ja äidinriisto voivat vakavasti uhata lapsen kehitystä. Hän korostaa hoivaavan aikuisen ja lapsen suhdetta, joka on edellytys lapsen eloonjäämiselle. Lapsen läheisyys ensisijaiseen vanhempaan ja kiintymyssuhteen syntyminen ovat varmistaneet lapsen eloonjäämisen jo alkukantaisissa ihmisryhmissä. (Hautamäki 2011, 29 - 30.)

Lapsella on erilliset kiintymyssuhteet molempiin vanhempiinsa. Jopa alle vuoden ikäisenä lapsi kykenee hahmottamaan kolmenkeskisiä suhteita. Isän merkitys näkyy äidin mieleen psyykkisesti edustuneena ja näin isä vaikuttaa äidin suhtautumisena lapseen. Samoin heijastuvat isän ja lapsen väliseen suhteeseen isän representaatiot, mielikuvat äidistä. Lapsen hyvä huolenpito mahdollistaa lapsen toverisuhteiden ylläpidon ja uusien asioiden oppimisen, hänen ei tarvitse käyttää voimiaan selvitäkseen jokapäiväisestä elämästä. Kasvaakseen hyvin lapsi tarvitsee ainakin yhden hyvän kiintymyssuhteen sekä ennakoitavan ympäristön. Hyviä kiintymyssuhteita voisi mielellään olla lapsen elämässä useampiakin. Hyvässä kiintymyssuhteessa aikuinen sietää kielteisiäkin tunteita lapselta rankaisematta niiden olemassa oloa ja ilmaisemista. (Sinkkonen 2004, 1866 - 73.)

Vastasyntyneiden ja pienten lasten ollessa kyseessä vuorotteleva asuminen perustuu kiintymyssuhdeteoriaan. Se korostaa lapsen elämälle merkittävänä asiana kiintymystä yhteen aikuiseen. Kiintymyssuhdeteorian mukaan lapsella on tarve kiintymistä yhteen aikuiseen, joka vastaa hänen perustarpeisiinsa. Kiintymys kehittyy vuorovaikutuksessa aikuisen kanssa ja näin lapselle syntyy turvallisuuden tunne.

Tämän turvallisen suhteen kautta lapsi alkaa muodostaa suhdettaan ympäröivään maailmaan ja sekä luomaan käsitystään itsestään. (Panttila 2005, 15 - 16.)

Pienelle lapselle on vaikeaa pitää mielessään elävää muistikuvaa vanhemmastaan ja näin ollen lapsi ei kestä pitkää erossa oloa pääasiallisesta vanhemmastaan. Tämä käsitys tukee sitä, että tiheät ja usein toistuvat tapaamiset ovat parempi vaihtoehto kuin päiviä tai viikkoja kestävä erossa oleminen. Kiintymyssuhteen kannalta on välttämätöntä, että lapsella on yhteen aikuiseen katkeamaton suhde. Molempien vanhempien osallistuminen tekee lapsen elämästä rikkaamman ja näin kiintymyssuhde ei ole yhtä haavoittuvainen. Kiintymyssuhde luodaan osallistumalla lapsen jokapäiväiseen huolenpitoon. (Panttila 2005, 16 - 17.)

4.2 Isän merkitys lapsen kehitykselle

Lapsen psyykkinen kasvu tapahtuu vaiheittain, jossa vanhan päälle rakentuu uusi. Mikään näistä aiemmista vaiheista ei lakkaa olemasta, vaan niistä jää jotain joko hieman muuttuneena tai sellaisenaan. Tästä seuraa se, että aikuista ihmistä tutkitessa löytyy jälkiä hänen varhaisemmista kehitysvaiheistaan. Eli nykyhetkestä on mahdollista tehdä olettamuksia henkilön menneisyydestä. (Myllärniemi 2010, 39.)

Lapsen kehitykselle on tärkeää kohdata miehinen hoiva. Näin lapsi tutustuu siihen ja saa mielikuvan hoivasta itselleen sekä oppii olemaan sen kohteena. Tytöille se antaa mahdollisuuden tutustua läheltä maskuliiniseen ja miehiseen tapaan tuntea sekä ilmaista tunteita ja sitä kautta osoittaa hellyyttä ja hoivaa. Poika rakentaa omaa identiteettiään miehenä erityisesti siltä osin, kuuluuko hoiva ja hellyys sekä niiden osoittaminen miehisyyteen. Hoiva ja hellyys ovat yhtä tärkeitä ominaisuuksia sekä naiseudessa ja äitiydessä kuin miehisyydessä ja isyydessä. Lapsen edun mukaista on, että hänellä on kaksi läheistä aikuista, joihin luoda kiintymyssuhde. Näin lapsi voi harjoitella emotionaalista etäännyttämistä tärkeästä henkilöstä, sillä samaan aikaan hänellä on mahdollisuus turvata toiseen yhtä läheiseksi kokemaansa henkilöön. Lapsi käyttää näitä kahta läheistä henkilöä osittain samoihin ja osittain erillisiin tarkoituksiin. Mikäli nämä kaksi aikuista edustavat eri sukupuolta, lapselle tulee läheiskokemus molemmista sukupuolista, eikä hyvä ja paha kasaudu vain toiseen sukupuoleen. Isä voi luoda yhtä läheisen suhteen lapsen kanssa kuin

äiti sillä edellytyksellä, että isä hoivaa lastaan äidin kaltaisesti. (Huttunen 2001, 182 - 184.)

Lapsen kehityksessä on selkeitä merkkejä, mikäli isyys on ollut hoitavaa isyyttä. Nämä lapset osoittavat keskimääräistä useammin hoivaavuutta, vastuullisuutta, myötätuntoa ja empatiaa. Erityisesti pojissa on ollut nähtävillä keskitasoa korkeampaa sosiaalista taitavuutta, itsenäisyyttä ja pitkäjännitteisyyttä. Tyttöjen osalta tulokset näkyvät erityisesti koulumenestyksessä, urahakuisuudessa ja myöhemmin parisuhteen onnistumisessa. Kokonaisuudessaan sekä tytöillä että pojilla hyöty hoitavasta isästä näkyy sellaisilla kehityksen osa-alueilla, joiden taipumuksena on ollut kehittyminen sukupuolelle tyypillisiksi ongelma-alueiksi. Toiset huomioon ottava ja sosiaalinen äiti ei kykene aina välittämään näitä ominaisuuksia pojalle vaan poika tarvitsee läheisen ja lämpimän mies- tai isäsuhteen. Menestyvän naisen takana ei ole aina ymmärtävä ja tukeva aviomies, vaan tytärtään lapsuudesta saakka kannustanut isä. (Huttunen 2001, 186 - 187).

4.3 Tasa-arvon toteutuminen erotilanteessa

Tasa-arvolaki (609/86) on tullut voimaan 1.1.1987 (STM 2010, 59). Suomen tasa-arvolain säätämiseen on vaikuttanut merkittävästi kansainvälinen tausta, erityisesti YK:n kaikkinaisen naisten syrjinnän poistamista koskeva yleissopimus sekä eräät Kansainvälisen työjärjestön sopimukset (STM 2010, 58). Lisäksi Suomen perustuslakiin (731/1999) on kirjattu naisten ja miesten välisen tasa-arvon edistäminen (STM 2010, 69).

Viranomaisilla on tasa-arvolain 4 §:n mukaan velvollisuus kaikessa toiminnassaan edistää naisten ja miesten välistä tasa-arvoa. Lisäksi tulee kiinnittää huomiota olosuhteisiin, jotka estävät tasa-arvon toteutumista. (STM 2010, 69 - 70.)

Tasa-arvo on ollut keskeisenä tavoitteena jo pitkään perhevapaiden kehittämisessä, jotta vapaat jakautuisivat tasaisemmin. Perhevapaiden käyttö on keskittynyt naisille, mikä vaikuttaa sukupuolten välisen tasa-arvon toteutumiseen. Lapsen ja isän väliseen suhteeseen luodaan vahva pohja, kun isät ottavat vastuuta lapsesta jo varhaisessa vaiheessa. (STM 2010, 149.)

Perhevapaiden käytön lisääntyminen on ollut keskeisin tavoite, kun puhutaan miehiin liittyvästä tasa-arvopolitiikasta. Etävanhempien kohdalla tasa-arvossa on vielä parantamisen varaa ja etävanhemmista suurin osa on miehiä. Etävanhemmat ovat saaneet jo oikeuden tilapäiseen hoitovapaaseen sairaan lapsen hoitamiseksi, mutta muiden perhevapaiden kohdalla on vielä parannettavaa. Ero vaikuttaa kielteisemmin miehiin kuin naisiin. (STM 2010, 160.)

Lehtosen (2007, 52 - 53) mukaan suomalaisessa keskustelukulttuurissa isyys nähdään riskinä, kun taas äitiys lapsuuden suojatekijänä. Hänen mukaansa myös naisammattilaisten joukko korostaa naisten ylivertaisuutta huoltajana. Isyys ei näytä voittavan äitiyttä missään tilanteessa, olipa äitiys sitten minkälaista tahansa. Perusolettamusten mukaan naiset ovat parempia vanhempia kuin miehet. Tällainen asenne on vastoin lainsäädäntöä sekä eettisesti että moraalisesti.

Huoltajuuteen liittyvät ratkaisut erotilanteessa ovat myös kannanotto sukupuolten väliseen tasa-arvoon. Kun huoltajuutta arvioidaan lapsen näkökannalta, niin se näyttää aliarvioivan isiä ja yliarvioivan äitejä. Lapsen edun varjolla perhepolitiikkaa on käsitelty niin, että se on irrallaan tasa-arvokysymyksistä. Sundin (2007, 64) mukaan oikeuden päätöksistä löytyy kummallisia perusteluja ja tulkintoja lapsen edusta.

4.4 Ero ja isyys

Sodan jälkeen miehet vastasivat perheen toimeentulosta työskennellen kodin ulkopuolella. Naisten vastuulla olivat kodin- ja lastenhoito. Isän tehtävän katsottiin alkavan vasta siinä vaiheessa, kun poikalapsi varttui ja oli isälle avuksi. Isälle miellettiin myös rooli rankaisijana, jolla lapsia peloteltiin. Naisliikkeen vaatimuksella isien osallistumisesta lasten- ja kodinhoitoon voidaan ajatella olevan vaikutus isyyden nykykäsitykseen. (Huttunen 2000, 36 - 37.)

Muuttuneen isyyden käsityksiin liitetään toiveita esimerkiksi jaetummasta vanhemmuudesta, pelkoja isien vastuuntunnon vähentymisestä tai sen merkityksien heikkenemisestä. Nyky-isyyttä voidaan jakaa selkeästi kahteen eri toistensa vasta-

kohdiksi asettuviin isyyden malleihin. Toinen malli isyydestä korostaa nyky-isien moninaisuutta ja tämä nähdään pääosin positiivisena muutoksena. Toisessa mallissa muutos näyttäytyy negatiivisena ja nähdään ongelmallisempana. Isyyden muutos myönteisempään suuntaan voidaan nähdä tutkimusteksteissä sekä isyyskertomuksissa, negatiivisempi suuntaus näkyy ainoastaan isyyskertomuksissa. (Aalto 2004, 65 - 80.)

Tutkimustekstit painottavat joustavan isyyden ja heidän valinnanvapauden kasvun mahdollisuuksia. Nykyajan monet isyydet voidaan nähdä myös uhkana, se voi johtaa isyyden pirstaloitumiseen ja tästä seuraa isien poissaolo lastensa elämästä. Näissä tutkimusteksteissä sekä isyyskertomuksissa kuvataan myös sukupuolten tasa-arvo ja vanhemmuuden jakaminen. (Aalto 2004, 81 - 82.)

Isyyskertomusten pohjalta voidaan tulkita, että Suomessa vallitsee jo sukupuolten välinen tasa-arvo ja isyys nähdään osallistuvampana isyytenä. Isyyskertomuksissa voidaan nähdä muuttunut isyys ongelmallisena. Isyyden muutoksen myötä ovat muuttuneet sukupuolijärjestys, jonka selkeyden puute voidaan nähdä uhkana. Näissä kertomuksissa pohditaan siis myös muuttunutta naisten roolia, joka nähdään itsenäisempänä. Tämä on johtanut isyyskertomusten valossa lisääntyneisiin avioeroihin. (Aalto 2004, 82 - 84.)

Isyystutkimuksissa ja -kertomuksissa mainitut vastakkaiset käsitykset jakavat suhtautumista kaksijakoiseksi. Isyyden mallit monipuolistuvat ja heidän valintamahdollisuutensa kasvavat samaan aikaan, kun sukupuoli roolit tasa-arvon myötä katoavat. (Aalto 2004, 85 - 87.)

Isyyttä voidaan määritellä monella eri tieteenalalla, mutta tärkeää on kuitenkin määritellä isyys biologisena, sosiaalisena ja psykologisena isyytenä. Biologinen isä tarkoittaa henkilöä, joka on hedelmöittänyt munasolun. Sosiaalinen isä määrittää ympäristön mieltämäksi isyudeksi, jolloin henkilö esiintyy lapsen isänä sekä toimii lapsen juridisena huoltajana. Psykologinen isyys muodostuu tunnepohjaisesta ja kokonaisvaltaisesta suhteesta. Sen merkinä toimii myös arjen jakaminen lapsen kanssa. (Huttunen 2000, 36 - 37.)

Vuori (2004, 30) määrittää tasa-arvoisen isyyden sellaiseksi, jossa isä jakaa naisen kanssa perhevelvollisuudet ja muut työt. Feminismi on ollut mallina hoivaavaan isyyteen, jossa isän tavoitteena on päästä läheiseen suhteeseen lasten kanssa. Valintoja tekevä isä jättää vastuun lapsista naisille ja äideille seuratessaan omia tarpeitaan. Maskuliininen isä kantaa vastuuta toimistaan, mutta sukupuolella on merkitystä hänen tekemiin valintoihin. Maskuliininen isä kokee isän tehtävän erilaiseksi kuin äidin tehtävän.

Broberg ja Hakovirta (2009, 125) toteavat lasten jäävän erotilanteessa asumaan useimmiten äidin kanssa. Ennalta sovitut tapaamiset vaikuttavat siihen, miten lapsen suhde isään rakentuu.

Mies ymmärtää isä-lapsisuhteen alusta alkaen paremmin, mikäli hän osallistuu heti lapsen syntymästä lähtien lapsen hoitoon. Tämä kokemus auttaa suojaamaan silloin, jos tilanteeseen tulee muutos. Monet isät ovat heränneet vasta sitten, kun tapahtuu jotain sellaista, jossa isyys on uhattuna perheen rikkoutuessa. Naisille voi olla hankalaa ymmärtää sitä, miksi isä tässä kohtaa on kiinnostunut lapsesta, kun ei ole aikaisemmin osoittanut kiinnostustaan lasta kohtaan. Vähän lastaan eron jälkeen tapaava vanhempi saattaa usein menettää käsityksen lapsen arjesta, jolloin saattaa tulla tunne, ettei pysty vaikuttamaan mihinkään lapsen elämään liittyviin asioihin. Pahimmassa tapauksessa lapset alkavat tuntua vieraalta ja etävanhempi voi ajatella lapsen kannalta olevan parempi, ettei lasta tavata lainkaan. (STM 1999, 48 - 53.)

Perhe-elämässä vastuut jaetaan tasaisemmin kuin aikaisemmin: isät osallistuvat lasten hoitoon tiiviimmin. Kuitenkin erotilanteessa äidin vanhemmuus näyttää turvatulta, kun taas isät joutuvat todistelemaan vanhemmuuttaan. Sund (2007, 62 - 63) kysyykin, että ”miksi parisuhteen kariutuminen on tasa-arvoisen vanhemmuuden kuoleman laakso?” Eron jälkeen vanhemmuus jakautuu lähivanhemman hyväksi niin, että lähivanhemmalla on vanhemmuudesta 90 prosenttia ja tapaajavanhemmalla ainoastaan 10 prosenttia. Parisuhteen aikana jako on ollut kuitenkin naisella 60 prosenttia ja miehellä 40 prosenttia tai vähintäänkin naisella 70 prosenttia ja miehellä 30 prosenttia, eli naiset voittavat joka kerta.

Yksinhuoltajuudesta keskustelut tarkoittavat käytännössä yksinhuoltajaaitejä ja isät ovat silloin pois kuvioista. Yksinhuoltajuutta pidetäänkin pääosin naisiin liittyvänä asiana. (Kröger 2009, 170.)

4.5 Vuorotteluasuminen

Ruotsissa teetettyjen tutkimusten pohjalta toimivassa vuorotteluasumisessa voidaan puhua yhteishuoltajuuden siirtymisestä yhteistyövanhemmuuteen. Yhteisvanhemmuus on lasten kannalta parempi ratkaisu kuin yksinhuoltajuus vaikkakin parisuhteessa esiintyisi vakavia ongelmia. Yhteishuoltajuus toimii vanhempien yhteistyötä edistävänä tekijänä ja ajan myötä vanhempien konfliktit vähenevät. Tämä ei kuitenkaan takaa sitä, että jaettu vanhemmuus olisi toimiva vaan siihen vaikuttavat monet tekijät. (Panttila 2005, 12.)

Avio- tai avoeron jälkeen vanhemmat jakavat heidän tehtävänsä uudelleen ja tässä tilanteessa molemmat vanhemmat ottavat vastuuta myös tehtävistä, jotka kuuluivat yhdessä olon aikana vain toiselle vanhemmalle. Vanhemmat voivat päättää uudelleen tapaamisjärjestelyistä, kun he ovat toipuneet erosta ja käytännön kokemukset yhteistyölle ovat mahdollisia. (Panttila 2005, 13.)

Lapsen näkökulmasta ero näyttyy hyvin erilaisena riippuen lapsen iästä ja eroon johtavista syistä. Joka tapauksessa lapsen tapaamiseen liittyvässä asiassa tulee huomioida lapsen kehitysvaihe, ikä ja muut yksilölliset tarpeet. (Panttila 2005, 15.)

Vanhempien erillään asuessa haasteena onkin suhteen luominen niin, että lapsi ei kärsi eroista. Lapsen kannalta on vaikea nimetä aikaa jolloin vuorotteluasuminen olisi sopivaa, sillä siitä ei ole tieteellistä näyttöä olemassa. Jokainen päätös tehdään yksilöllisesti. Ruotsalainen lapsiasiamies on tehnyt raportin (Barnombudsmannen, 2000, Barndom pågår), jonka ohjeiden mukaan alle 1,5-vuotiaiden osalta tapaamiset tapahtuvat päiväaikaan ja viikonlopputapaamiset tulee harkita tarkoin huomioiden lapsen kiintymyssuhde vanhempansa. (Panttila 2005, 17.)

Ruotsissa sosiaalivaltio on koonnut raportin, jonka mukaan lapsella on luonnollinen kiintymys molempiin vanhempiin kohdatessaan vanhempiensa eron. Vanhemmilla tulisi myös olla luottamus siihen, että he voivat säilyttää lapsen kiinteän ja läheisen suhteen siitä huolimatta, että he eivät kykene kaikkea jakamaan tasan. Pienten lasten ollessa kyseessä, kiintymyksen rakentaminen vaatii vanhemmilta tiedostettua panostusta suhteen kehittymiselle. Vanhempien tulee kärsivällisesti seurata lapsen omaa tahtia, jotta jatko on lapsen kannalta helpompaa. Lapsen tulee saada olla usein etävanhemman kanssa, jotta hyvän suhteen rakentaminen onnistuu. Tätä kanssakäymistä lisätään aina vuorottelevaan asumiseen saakka. Vaikka lapsella olisikin turvallinen kiintymyssuhde molempiin vanhempiin, on esimerkiksi joululoman pituinen loma poissa sen vanhemman luota, jossa lapsi säännöllisesti asuu, liian pitkä alle kolmevuotiaalle lapselle. (Panttila 2005, 17.)

Edellä mainitun kaltaisissa tilanteissa on molemmilla vanhemmilla ollut alusta saakka läheinen ja hyvä suhde lapseen sekä he ovat olleet herkkiä lapsen tarpeille. Lapsen tarpeet vaihtelevat lapsen iän ja kehityksen mukaan. Vuorotteleva asuminen muuttuu näissä tilanteissa lapsen tarpeiden mukaisesti, tämä ei kuitenkaan tarkoita lapselle päätösvallan jättämistä. Muutoksista huolimatta lapset ovat pitäneet arvokkaana kokemusta siitä, että ovat voineet jakaa arkea molempien vanhempien kanssa ja tämä vaikuttaa myönteisesti nuoren itsetunnon kehittymiselle. (Panttila 2005, 17 - 19.)

Vuorotteluasumisen edellytyksenä on molempien vanhempien asuminen fyysisesti lähekkäin, näin lapsi voi kasvaessaankin pitää lähiympäristönsä, kaverit, koulun ja vapaa-ajan. Tutkimuksella on voitu osoittaa, että psyykkisistä oireista kärsivät vuorottelevassa asumismuodossa olevat lapset ovat joutuneet vanhempiensa riidan osalliseksi. Asumismuodolla ei ole voitu osoittaa olevan merkitystä. Vuorotteluasuminen edellyttää vanhemmilta yhteistyövanhemmuutta, jolloin lapsen asumista voidaan muuttaa lapsen tarpeita vastaavaksi. Ei ole olemassa selkeää ratkaisua siihen, että sama tilanne sopii jokaiselle lapselle. (Panttila 2005, 19 - 22.)

Ruotsalaiset Gunnar ja Bente Öberg julkaisivat vuonna 1985 Den delade familjen -tutkimusraportin, jossa he julkaisivat tuloksia laajasta haastattelututkimuksesta

koskien eroperheiden lapsia ja vanhempia. Tässä tutkimuksessa tuli ilmi, että lapset kokevat järjestelyn oikeudenmukaisena ja näin lapset saivat olla molemmille vanhemmilleen rakkaita ja tärkeitä. (Socialstyrelsen 2004, 17.)

Useat tutkimukset ovat osoittaneet, että vuorotteluasuminen johtaa siihen, että lapset kehittyvät normaalimmin, ovat yleisesti tyytyväisempiä ja sopeutuvat paremmin. Ennen kaikkea emotionaalinen sopeutuminen oli selkeästi parempaa kuin yhden vanhemman perheissä. (Socialstyrelsen 2004, 19.)

4.6 Lainsäädäntö erotilanteessa

Kun avioliitto tai avoliitto päättyy eroon ja perheessä on ollut alaikäisiä lapsia, tulee lapsen huoltoon ja tapaamisoikeuteen liittyvät kysymykset ratkaista lakia lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta (361/1983) apuna käyttäen. Lain mukaan avioliitossa syntyneen lapsen huoltajiksi määräytyvät molemmat vanhemmat, mutta avoliitossa syntyneen lapsen huoltajana on äiti yksin. Laissa on kuitenkin pääsääntönä, että huoltajuutta voidaan muuttaa niin, että vanhemmat voivat sopia yhteishuoltajuudesta tai yksinhuoltajuudesta riippumatta siitä, olivatko he ennen eroa avio- vai avoliitossa. Lisäksi he voivat erotilanteessa sopia, kumman luona lapsi asuu ja miten hän voi pitää yhteyttä toiseen vanhempaansa. Kunnan sosiaalitoimi vahvistaa sopimuksen huomioiden sen, että sopimus ei ole vastoin lapsen etua. Jos vanhemmat eivät pääse sopimukseen huoltajuuteen liittyvissä asioissa, tuomioistuin ratkaisee riidat lapsen edun mukaisesti. Tuomioistuin pyytää selvityksen vanhempien ja lapsen olosuhteista heidän kotikuntiansa sosiaalitoimelta. (Gottberg 2008, 161 - 165.)

Lapsen vanhemmilla on sopimusta tehdessä mahdollisuus päättää neljästä asiasta: yhteishuollosta, yksinhuollosta, lapsen asumisesta ja tapaamisoikeudesta. Huollolla ja huoltajuudella tarkoitetaan päätäntävaltaa ja vastuuta lapsen asioista, mutta tapaamisiin ja luonapitoon sillä ei ole vaikutusta. Lapsen oikeus tavata vanhempia ei ole sidottu siihen, onko toinen vanhempi huoltaja vai ei. (Gottberg 2010, 170 - 173.)

Riippumatta siitä, millainen huoltajuus on sovittu, tulee lapsen asua virallisesti toisen vanhemman luona. Mikäli vanhemmat asuvat eri paikkakunnilla, ratkaistaan esimerkiksi päivähoitopaikka tai lähikoulu sen mukaan, missä lapsi virallisesti asuu. (Gottberg 2008, 170.)

5 TUTKIMUSKYSYMYKSET JA OPINNÄYTETYÖN TOTEUTTAMINEN

Tässä opinnäytetyössä kartoitetaan tasa-arvoisen vanhemmuuden toteutumista Suomessa ja Ruotsissa. Lisäksi pyritään selvittämään, millaisia toimenpiteitä näissä maissa on tehty isien tasa-arvoisen huoltajuuden tukemiseksi erotilanteessa. Opinnäytetyössä tarkastellaan tilannetta erityisesti isän näkökulmasta.

Tutkimuskysymykset:

1. Millaisia toimenpiteitä Suomessa ja Ruotsissa on toteutettu vanhempien väliseen tasa-arvoon?
2. Millä tavoin isien tasa-arvon toteutumista erotilanteessa tuetaan Suomessa ja Ruotsissa?

Kappaleessa seitsemän käsitellään asioita, joilla on vaikutusta vanhempien välisen tasa-arvon toteutumiseen. Suomesta ja Ruotsista kerättyjen tietojen avulla on tarkoitus löytää vastaus tutkimuskysymykseen numero yksi. Kappaleeseen on koottu tietoa perhe- ja vanhempainvapaista siten, että on lähdetty liikkeelle niiden syntyhistoriasta aina tähän päivään saakka. Kappaleessa on tietoa erotilastoista ja molempien maiden sovittelumenettelyistä koskien lapsen tapaamista ja asumista. Lisäksi siinä käsitellään lapsen elatusta ja vuoroasumista sekä Suomessa että Ruotsissa. Kappaleen loppuun olemme tehneet yhteenvedon.

Toiseen tutkimuskysymykseen on pyritty löytämään vastaus kappaleessa kahdeksan, jossa on nostettu esiin sellaisia tukitoimia, joilla isyyttä voidaan tukea. Koska opinnäytetyömme tarkoituksena on löytää niitä keinoja, joilla eroisyyttä voidaan tukea, on kappaleeseen nostettu erityisesti eroisyyttä tukevia toimia. Suomessa ja Ruotsissa eroisyyttä tukee kolmannen sektorin toimijat, Ruotsissa tukea isyyteen saa lisäksi kuntasektorilta.

6 AINEISTO JA SEN ANALYYSI

6.1 Aineiston hankinta

Tutkimusaineistomme on kerätty internetistä, kirjallisuudesta, raporteista, tilastoista ja erilaisista julkaisuista. Olemme lähestyneet sähköpostilla isätyötä tekeviä tahoja, tutkijoita ja järjestöjen työntekijöitä. Heidän avullaan olemme saaneet linkkejä sekä sanallista tietoa mahdollisista tiedonlähteistä, jotka liittyvät aiheeseemme. Aineistomme on koottu sekä suomen- että ruotsinkielisestä materiaalista. Olemme käyttäneet monipuolisesti lähteenä erilaisia tutkimuksia, tilastotietoja Ruotsista ja Suomesta.

Aineiston kerääminen on aloitettu keväällä 2011 jatkuen syksyyn 2011. Aloitimme tiedon keräämisen kirjallisuudesta ja internetistä. Keväällä 2011 lähestyimme sähköpostilla useita toimijoita. Lähetimme sähköpostiviestejä sekä Suomeen että Ruotsiin saadaksemme mahdollisimman kattavasti selville tällä hetkellä voimassa olevat lait ja mahdolliset muutosehdotukset sekä ajantasaisen tiedon niistä kaikista tukitoimista, joita isille tarjotaan tasa-arvoisen vanhemmuuden tukemiseksi. Otimme yhteyttä seuraaviin tahoihin: Suomessa Miessakit ry, tutkija Johanna Mykkänen, Ruotsinkielinen sosiaalialan osaamiskeskus, Anne Bjaerre (Barnavårdsföreningen), Projekt Pappa ja Ruotsissa Försäkringskassan, Socialstyrelsen, Rigsdagen, Thomas Johansson (Leksand). Monesta paikasta saimme vastauksen sähköpostilla tai meihin otettiin yhteyttä puhelimitse. Saimme erilaisia linkkejä ja vihjeitä siitä, mistä voisimme saada lisätietoja aiheeseemme liittyen. Aineiston hankinta sujui vaihtelevasti, koska emme saaneet vastauksia kaikkiin lähettämimme kyselyihin ja joissain vastauksissa emme saaneet asiasta mitään lisätietoa. Haastavin tehtävä oli etsiä Ruotsissa meneillään olevaa tai jo päättynyttä projektia, jolla isiä tuetaan erotilanteessa. Kaikki löytämämme projektit, joilla isyyttä tuetaan, kohdistuivat miehiin, jotka eivät olleet eronneet.

Olemme keränneet opinnäytetyöhömme tietoa Suomen ja Ruotsin lainsäädännöstä, jotka liittyvät perhe- ja vanhempainvapaisiin, elatukseen ja lapsen asumiseen. Olemme myös koonneet tietoja sekä Suomen että Ruotsin tilastokeskuksista, jotta

Suomen ja Ruotsin välillä on helpompi tehdä vertailua. Täysin yhteneväisiä tilastoja ei ollut saatavilla, joka osaltaan hankaloitti tietojen kokoamista.

Tiedonkeruuvaiheessa tulee määritellä, mitä tietoa tarvitaan. Lisäksi täytyy tietää, miten aineisto hankitaan ja mistä se saadaan. Laadullisessa tutkimuksessa aineistoa analysoidaan jo tiedonkeruuvaiheessa ja silloin nähdään myös se, tarvitaanko lisää tietoa. (Kananen 2008, 56.) Opinnäytetyöhömmme on kerätty lisää tietoja sitä mukaa, kun aikaisempi tieto on saatu jäsenneiltyä ja olemme todenneet tarvitsemme lisätietoa aiheeseen liittyen.

6.2 Analysointimenetelmät

Opinnäytetyön analysointimenetelmänä käytämme sisällönanalyysiä. Opinnäytetyömme on toisen asteen tutkimus, jossa tutkitaan myös aikaisempaa tutkimustietoa. Sisällönanalyysin tarkoituksena on syventää tietoa olemassa olevia tilastoja ja tutkimusta käyttäen. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 123.)

Tutkimustulokset on luokiteltu jo keräysvaiheessa, jolloin niiden analysointi on riittävän pitkällä sisällönanalyysiä ja johtopäätöksiä varten. Sisällönanalyysissämme ei muodostu ylä- ja alaluokkia, sillä olemme jakaneet tutkimusaineiston yläluokkiin. Tuomen ja Sarajärven (2009, 124) mukaan ala- ja yläluokkia ei välttämättä muodostu vaan voidaan käyttää pelkästään yläluokkia, joka on yksi sisällönanalyysin teoreettisista malleista.

Sisällönanalyysiä voidaan käyttää myös strukturoimattomaan aineistoon, jolloin tutkittavasta ilmiöstä pyritään saamaan kuvaus tiivistettynä yleisessä muodossa. Sisällönanalyysillä toteutetut tutkimukset voivat olla sellaisia, että järjestetty aineisto esitetään tuloksina, mutta siitä ei ole kyetty tekemään johtopäätöksiä. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 105). Opinnäytetyössä aineisto on jo keruuvaiheessa jäsenneilty selkeästi, mutta tuloksista on myös mahdollista vetää joitain johtopäätöksiä. Siinä verrataan Suomen ja Ruotsin välistä tilannetta, jonka vuoksi olemme etsineet aineistosta samanlaisuuksia ja erilaisuuksia.

7 TASA-ARVOINEN ISYYS EROTIKANTEESSA

Seuraavassa tarkastelemme sitä, kuinka paljon eroja tapahtuu ja miten tasa-arvoinen isyys erotilanteessa toteutuu Suomessa ja Ruotsissa. Erotilanteessa joudutaan tekemään aina päätös siitä, kumman vanhemman luokse lapsi jää asumaan ja miten tapaamiset lapsen kanssa sovitaan tapahtuvaksi.

Useiden kansainvälisten vertailujen mukaan Suomessa ja Ruotsissa sukupuolten välinen tasa-arvo on toteutunut hyvin. Haatajan (2006, 11) mukaan (Mahon 2002; Williams 2004) ovat väittäneet, että 1990-luvulla tilanne on näiden maiden välillä muuttunut. Suomessa lastenhoitovastuu on suunnattu kotiin ja naisille, kun taas Ruotsissa on kehitetty perhevapaita niin, että hoitovastuu lapsista siirtyisi enemmän isille. (Haataja 2006, 11.)

7.1 Perhe- ja vanhempainvapaiden historia ja nykyhetki

7.1.1 Perhe- ja vanhempainvapaat Suomessa

Laki *äitiysavustuksesta* on säädetty jo vuonna 1937 ja se oli aluksi tarkoitettu vähävaraisille synnyttäjille. Vuonna 1938 äitiysavustusta sai kaksi kolmesta synnyttäjistä ja se oli suuruudeltaan 450 markkaa/syntävä lapsi. Avustus maksettiin rahana tai luontaisavustuksena taikka osittain kumpaakin. Kaikkien äitien saataville äitiysavustus tuli 1949. (Kela 2011b.)

Suomessa 1963 voimaan tullut sairausvakuutuslaki takasi äidille 9 viikon mittaisen *äitiysrahakauden* (taulukko 5). Äitiysrahaa alettiin maksaa 1964, viimeisenä pohjoismaista. Vuonna 1971 äitiysrahakausi pidennettiin kolmeen kuukauteen ja 1975 äitiysloman pituus oli 7 kuukautta. Sekä Suomessa että Ruotsissa keskusteltiin jo 1960-luvulla isien oikeuksista lomaan lapsen syntymän yhteydessä. Ruotsissa keskustelua käytiin vanhempien kesken jaettavassa vanhempainvapaassa ja Suomessa isyysvapaassa. (Haataja 2006, 15 - 16.)

Vanhempainvapaa tuli Suomeen vuonna 1980. Siihen saakka äitiyslomaa pidennettiin ja päästiin yhteisymmärrykseen isyyslomasta. Isällä oli oikeus kahden vii-

kon lomaan lapsen syntymän yhteydessä vuodesta 1978, mutta sen pitäminen edellytti äidin suostumusta ja se lyhensi äitiyslomaa vastaavilla päivillä. Vanhempainvapaa (tuolloin nimeltään äitien synnytysloma) tuli voimaan 1980 kuukauden mittaisena. Kaikki *isyysvapaan* pitämiset edellyttivät äidin suostumusta aina vuoteen 1991 saakka. (Haataja 2006, 17.)

2000-luvun alussa Suomen vanhempainvapaajärjestelmää uusittiin viimeisenä Pohjoismaista. Suomeen tuli ”isäkiintiö”, mutta se toteutettiin ehdollisena, joka tarkoittaa sitä, että saadakseen kahden viikon pidennyksen vanhempainrahakauden on isän ensin pidettävä yhteisesti neuvoteltavasta vanhempainrahakaudesta vähintään kaksi viimeistä viikkoa. (Haataja 2006, 19.)

Hallitus esitti eduskunnalle muutosta vanhempainpäivärahojen työnantajakustannusten korvaamista koskevaan lainsäädäntöön vuonna 2006. Vanhempainvapaajärjestelmän kehittämisen tavoitteena on ollut se, että molemmilla vanhemmilla olisi tasavertainen mahdollisuus järjestellä työaikaansa lasten hoidon suhteen. Isyysvapaan käyttö on lisääntynyt, mutta isien vanhempainvapaan käyttö on ollut vähäistä. Isäkuukautta on käytetty odotettua vähemmän, koska vapaa on ajoitettu vanhempainrahakauden loppuun. Esityksessä ehdotettiin, että isäkuukauden voisi pitää siihen mennessä, kunnes vanhempainpäivärahauden päättymisestä on kulunut enintään 180 päivää. (HE 112/2006.)

Vuonna 2011 vanhempainpäiväraha- ja isyysvapaat ovat samanpituiset kuin ne olivat vuonna 2006 hallituksen tehdessä esityksensä. 1.1.2007 tuli voimaan lakimuutos koskien isäkuukautta. Isä voi pitää isäkuukauden vielä lapsen syntymän yhteydessä pidetyn isyysvapaan lisäksi. Isäkuukauden saamisen ehtona on, että isä käyttää osan vanhempainpäivärahaudesta (viimeiset kaksi viikkoa). Isäkuukauden voi pitää heti vanhempainpäivärahauden päättyttyä tai sen voi siirtää pidettäväksi myöhemmin, kuitenkin viimeistään 180 päivää vanhempainpäivärahauden päättymisestä. Ehtona on kuitenkin, että lapsi ei voi olla hoidossa kodin ulkopuolella ennen isäkuukauden pitämistä. Jos isäkuukausi jää jostain syystä pitämättä, on vanhempainrahakaudesta säästetyt kaksi viikkoa menetetty. Isäkuukautta ei voi pitää samanaikaisesti, kun äiti on vanhempainvapaalla. (Kela 2011a; Sairausvakuutuslaki 1342/2006, 9. luku 10 a §.)

Sosiaali- ja terveysministeriö asetti 27.8.2009 vanhempainvapaatyöryhmän. Heidän tehtävänä oli selvittää mahdollisuuksia uudistaa vanhempainvapaajärjestelmää. Työryhmän mielestä on tarpeellista, että lapsen kotona hoitamista ja työelämään osallistumisesta voitaisiin yhdistää (STM 2011.) Työryhmä esitti kolme mallia vanhempainvapaiden kehittämiseksi. A-malli on samankaltainen kuin nykyinen, mutta siinä on isän osuutta pidennetty. B-malli pidentäisi isän osuutta sekä vanhempainvapaata, jonka jakamisen vanhemmat voivat vapaasti päättää. C-mallissa sekä isän että äidin osuus vapaasta pitäisi, mutta vanhempainvapaan osuus lyhenisi. Kaikissa malleissa kuitenkin vanhempainpäiväraha-ajan pituutta esitetään pidennettäväksi, samoin isälle varattua osuutta. (STM 2011, 72.)

Myös Väestöliitto teki vuonna 2010 ehdotuksen perhevapaajärjestelmään, jossa he esittivät toteutettavaksi vanhempainvapaan joustomallia. Ehdotuksessa vanhempainvapaan kokonaiskesto oli 16 kuukautta nykyisen 12 kuukauden sijasta ja äidin osuus lomasta on yksi kuukausi ennen lapsen syntymää ja kolme kuukautta lapsen syntymän jälkeen (äitiysvapaa). Tämän jälkeen seuraisi 9 kuukauden mittainen vanhempainvapaajakso, jonka vanhemmat voisivat jakaa haluamallaan tavalla, myös osa-aikaisesti. Isän osuudeksi varattiin 3 kuukautta vapaata, josta osan voi pitää heti äidin ja vauvan kotiuduttua. Ehdotuksen mukaan isä voisi pitää vapaansa milloin tahansa ennen kuin lapsi täyttää 3 vuotta, myös yhtä aikaa äidin pitämisen vapaan kanssa. Yhtenä perusteluna uudistukselle Väestöliitto esitti, että isä saa paremmat mahdollisuudet hoitaa omaa lastaan kotona. Joustomalli on Väestöliiton mukaan lähellä Ruotsin mallia. Väestöliitto luovutti vanhempainvapaatyöryhmän raportin sosiaali- ja terveysministerille 10.3.2011. (Väestöliitto 2010; 2011.)

Tätä opinnäytetyötä tehdessä syksyllä 2011 ei ole tiedossa, millä tavalla uudistusehdotukset ovat edenneet ja tulevatko ne toteutumaan.

Perhevapaat ovat keskittyneet äideille ja se on ongelmallista sekä naisten työmarkkina-aseman että perheen tasa-arvon kannalta. Molemmilla vanhemmilla tulisi olla yhtäläinen oikeus osallistua työelämään ja käyttää perhevapaita sekä osallistua lasten hoitoon. (HE 112/2006.)

Työssä käyvällä vanhemmalla on oikeus *tilapäiseen hoitovapaaseen*, jos hänen lapsensa tai muu samassa taloudessa vakituisesti asuva alle 10-vuotias lapsi on sairastunut äkillisesti. Tilapäistä hoitovapaata on mahdollista saada enintään neljä työpäivää kerrallaan. Myös lapsen etävanhemmalla on oikeus tilapäiseen hoitovapaaseen vuonna 2006 voimaan tulleen lakiuudistuksen myötä. Molemmat vanhemmat eivät voi kuitenkaan olla tilapäisellä hoitovapaalla samanaikaisesti. (Työsopimuslaki 55/2001, 4 luku 6 §.)

7.1.2 Perhe- ja vanhempainvapaat Ruotsissa

Ruotsissa tuli vuonna 1955 voimaan lakisäätöinen *äitiysloma*, jolta maksettiin korvausta, ensimmäisenä maailmassa (kuvio 5). Äitiysloman kesto oli tuolloin kolme kuukautta. Sitä oli mahdollisuus jatkaa vielä kolme kuukautta ilman korvausta. Tuolloin äitiysraha oli veroton kertakorvaus, jonka lisäksi maksettiin pieni ansioihin sidottu etuus. Vuonna 1963 äitiysloma pidennettiin kestävänsä kuusi kuukautta. Kaikille äideille on äitiysrahajärjestelmän perusteella jo vuodesta 1963 turvattu vähintään peruspäiväraha. Työssäkäyvät äidit olivat lisäksi oikeutettuja lisäpäivärahaan enintään kuuden kuukauden ajalta. Sekä Suomessa että Ruotsissa äitiysrahaa maksettiin kaikille äideille riippumatta siitä, olivatko he ansiotyössä vai eivät. (Haataja 2006, 15 - 19.)

Vuonna 1974 äitiyslomajärjestelmä muutettiin *vanhempainvapaajärjestelmäksi*. Tuolloin koko äitiysvapaa säädettiin vanhempainvapaaksi, jonka mukaan vapaasta kuului kolme kuukautta molemmille vanhemmille. Vanhemmalla oli kuitenkin oikeus luovuttaa oma vapaa kokonaan tai osittain toiselle vanhemmalle. Vanhempainvapaan perustelu oli tasa-arvopoliittinen. (Haataja 2006, 19.)

Ruotsissa *isyysvapaa* tuli voimaan vuonna 1980, jolloin isät saivat jäädä kotiin äidin kanssa enintään 10 päiväksi lapsen syntymän yhteydessä. Vanhempainvapaan pituus kasvoi vuosien 1974 - 1990 aikana useaan otteeseen. Tuolloin vanhemmat saattoivat käyttää 90 päivää vanhempainrahakaudesta heille sopivana ajankohtana siihen mennessä, kun lapsi on käynyt ensimmäisen kouluvuotensa. Vuosina 1990 - 2001 vanhempainvapaa oli 15 kuukautta eli 450 päivää. Tuosta

ajasta 12 kuukauden ajalta oli oikeutettu ansiosidonnaiseen päivärahaan ja kolmelta kuukaudelta vähimmäismääräiseen päivärahaan. Lastenhoidon jakaminen äidin ja isän välillä ei toteutunut toivotulla tavalla, kun isät siirsivät äideille oikeuttaan pitää vapaata. Vuonna 1995 kiintiöitiin yksi kuukausi vapaasta niin, että sitä ei voinut siirtää toiselle. Mikäli toinen vanhemmista ei pitänyt kiintiöityä kuukautta, menetti vapaan sekä päivärahan kyseiseltä ajalta. Vuonna 2002 vanhempainvapaasta kiintiöitiin kaksi kuukautta molemmille vanhemmille ja ansiosidonnaista maksukautta pidennettiin 30 päivällä. Siitä lähtien vanhempainvapaa on ollut yhteensä 16 kuukautta, joista 4 kuukautta on sellaisia, että niitä ei voi siirtää toiselle puolisolle. (Haataja 2006, 20 - 21.)

Ruotsissa vanhempainvapaa voi alkaa 60 päivää ennen lapsen syntymää ja sitä ei tarvitse pitää yhtäjaksoisesti. Vanhempainrahapäivät voi käyttää itselle sopivana ajankohtana siihen mennessä, kun lapsi on täyttänyt 8 vuotta tai päättänyt ensimmäisen kouluvuotensa. Vanhempainraha on mahdollista ottaa kokonaan tai osittaisena. (HE 112/2006.)

Tilapäistä vanhempainpäivärahaa voi saada alle 12-vuotiaasta lapsesta, jos lapsi sairastuu. Korvausta voi saada myös, jos lapsen vakituinen hoitaja sairastuu. Vakituksella hoitajalla tarkoitetaan päivähoitajaa, lapsen sukulaista tai toista vanhempaa, joka hoitaa lasta pääsääntöisesti. Tilapäistä vanhempainrahaa voi saada vuodessa enintään 120 päivää/lapsi. 60 päivää ylittävältä osalta korvausta ei voi saada hoitajan sairastumisen vuoksi. Tilapäistä vanhempainrahaa voi nostaa koko työpäivästä tai osittaisesta päivästä. (Försäkringskassan 2011.)

Kuvioon 3 on koottu tietoa Suomen ja Ruotsin perhevapaiden kehittymisestä 1950-luvulta vuoteen 2011. Kuvio osoittaa, että Ruotsissa on oltu edellä sekä äitiysrahan maksamisessa että äitiys- ja vanhempainvapaiden pituudessa.

Äitiys-, isyys- ja vanhempainvapaat Suomessa ja Ruotsissa

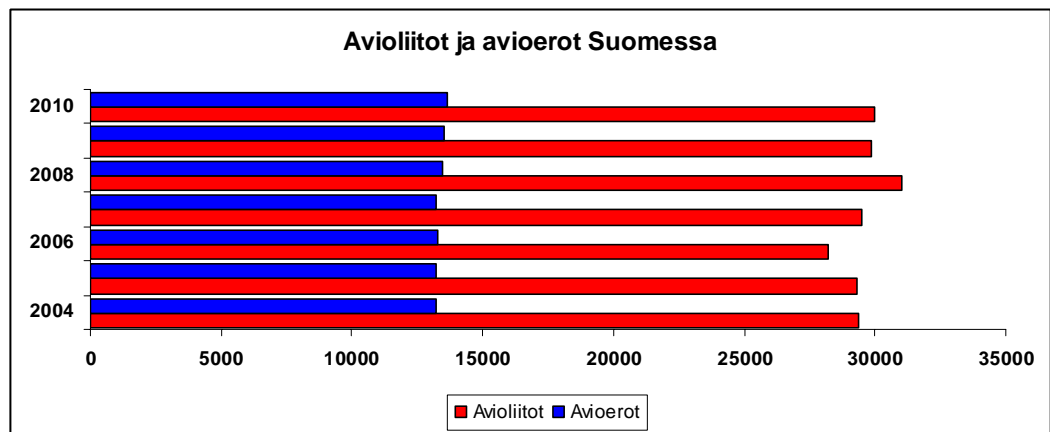
Vuosi	Suomi	Ruotsi
2010	Äitiysvapaa äidille 4 kk ja vanhempainvapaa toiselle vanhemmalle 8 kk, yhteensä 12 kk	Vanhempainvapaa 16 kk, josta 4 kk sellaista vapaata, jota ei voi siirtää toiselle
2000	Isyysvapaa, ei tarvitse enää äidin suostumusta	Vanhempainvapaa 15 kk
1990	Isyysvapaa, vaati äidin suostumuksen. Vuonna 1978 isälle oikeus lomaan synnytyksen yhteydessä	Isyysvapaa, vanhempainvapaa piteni useasti vuosien 1974 - 1990 aikana
1980	Äitiysraha 7 kk	Vanhempainvapaa 3 + 3 kk molemmille vanhemmille
1970	Äitiysraha 3 kk	Äitiysraha 6 kk
1960	Äitiysraha 9 vk	Äitiysraha 12 vk
1950		

KUVIO 3. Äitiys-, isyys- ja vanhempainvapaat Suomessa ja Ruotsissa

7.2 Erot ja sovittelu

7.2.1 Erot Suomessa

Suomessa solmittujen avioliittojen määrä on kasvanut hieman vuodesta 2004 vuoteen 2010. Erojen määrä on kasvanut samassa suhteessa (kuvio 5). Koko tarkastelujakson ajan eroon päättyy vuosittain 45 - 46 prosenttia solmituista avioliitoista. Tilastossa ei ole huomioitu avoliittoja tai avoeroja, koska niistä ei virallista tilastointia ole olemassa. Vuonna 2010 Suomessa oli Tilastokeskuksen mukaan 446 433 perhettä, johon kuuluu aviopari ja lapsia. Samana vuonna oli vastaavasti 117 254 perhettä, johon kuului avopari ja lapsia. (Tilastokeskus 2011a.) Avoliittojen tiedetään hajoavan helpommin kuin avioliittojen, vaikka niitä ei tilastoidakaan (STM 1999, 43).

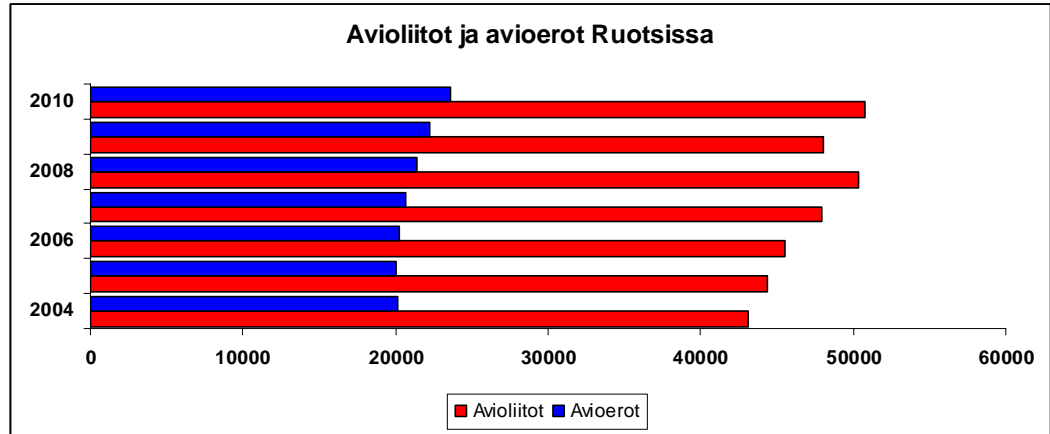

KUVIO 5. Avioliitot ja avioerot Suomessa (Tilastokeskus 2011a)

7.2.2 Erot Ruotsissa

Ruotsissa avioliittojen määrä on ollut Suomea selvästi enemmän kasvussa, kun tarkastellaan tilastoja vuosien 2004 - 2010 aikana (kuvio 6). Myös Ruotsissa avioerojen määrä on kasvanut samassa suhteessa avioliittojen kanssa. Tarkasteltavan ajanjakson aikana Ruotsissa avioeroon on päättynyt n. 45 prosenttia, mutta kahden viimeisen vuoden aikana eroon on päättynyt yli 46 prosenttia solmituista avioliit-

toista. Avioliitossa olevia lapsiperheitä oli Ruotsissa 460 000 vuonna 2008. (Statistiska centralbyrån Statistics Sweden 2009, 2010).

KUVIO 6. Avioliitot ja avioerot Ruotsissa (Statistiska centralbyrån Statistics Sweden 2010)

7.2.3 Sovittelu Suomessa

Vuoden 2011 alusta lukien on Espoon, Helsingin, Oulun ja Pohjois-Karjalan käräjäoikeuksissa aloitettu lasten huoltoriitojen sovittelu uudella tavalla. Kokeilussa lapsipsykologi tai kokenut sosiaalityöntekijä on tuomarin apuna sovittelussa. Tavoitteena on, että sovintojen määrä kasvaa ja sillä voidaan ehkäistä vanhempien välisiä konflikteja sekä huoltoriitojen pitkittymistä. Käsittelyssä oleva asia voidaan ottaa sovitteluun kesken oikeuskäsittelynkin, mikäli vanhemmat niin haluavat tai siihen suostuvat. Sovittelu on aina vapaaehtoista ja osapuolilla täytyy olla halua päästä sovintoon. Osapuolet itse ratkaisevat asian, sovittelija voi tehdä ainoastaan ratkaisuehdotuksen. Kokeilu kestää 2012 vuoden loppuun saakka, jonka jälkeen arvioidaan, voidaanko se ottaa käyttöön valtakunnallisesti. (Oikeusministeriö 2011.)

Kokeilusta on saatu hyviä kokemuksia. Kokeilu on ollut käytössä vasta puoli vuotta, mutta lyhyessä ajassa on huomattu, että tarve erilaiselle huoltoriitojen kä-

sittelylle on ollut tarpeen. Asiantuntijoiden saatavuus varmistettiin sopimuksella paikallisten sosiaalitoimien kanssa. Sovitteluasioita on tuomioistuimissa aikaisemmin käsitelty vähän, jonka vuoksi sovittelupyyntöjen määrä yllätti kaikki. Helsingin käräjäoikeuden kuuden sovittelijatuomarin ja kolmen asiantuntijan käsittelyyn oli tullut kesäkuun puoleenväliin mennessä 57 sovitteluasiaa. (Aaltonen 2011.)

Oulun käräjäoikeudessa on saatu kokeilusta myös hyviä kokemuksia. 20.6.2011 mennessä on sovittelussa ollut 38 asiaa. Sovitteluun osallistuneet ovat ottaneet kokeilun hyvin vastaan. Vaikka sovintoa ei ole aina saatu aikaan, on sovittelu vähentänyt vanhempien välisiä erimielisyyksiä ja parantanut keskusteluyhteyttä vanhempien välillä. (Helevä-Vuoti 2011.)

7.2.4 Sovittelu Ruotsissa

Ruotsissa eron kohdatessa vanhemmat voivat keskenään sopia lapsen tapaamiseen, huoltoon ja asumiseen liittyvät kysymykset. Mikäli he eivät pääse yksimielisyyteen sovittavista asioista, tekee päätöksen asiasta tuomioistuin. Vanhemmat voivat ennen asian oikeuskäsittelyä käyttää sovittelua yhtenä tapana päästä asiasta sopimukseen. Sovittelun järjestää kunta, jonka virkamies on sovittelijana. Kunnat tarjoavat myös perheneuvontaa. Tuomioistuin voi lopettaa sovittelun, mikäli se katsoo sen olevan lapsen edun mukaista. Tällöin päätöksen tekee käräjäoikeus. (Sveriges domstolar 2010.)

7.3 Lapsen elatus ja vuoroasuminen

7.3.1 Lapsen elatus Suomessa

Laki lapsen elatuksesta Suomessa on tullut voimaan vuonna 1976. Laki määrittelee, että lapsella on oikeus elatukseen, joka on riittävä kattamaan lapsen kehitystason mukaiset aineelliset ja henkiset tarpeet tyydyttävät kulut, sekä lapsen tarvitseman hoidon ja koulutuksen kustannukset. Vanhempien tulee vastata lapsen elatuksesta parhaalla mahdollisella tavalla, kun huomioon otetaan heidän ikä, työkyky ja työmahdollisuus sekä käytettävän varallisuuden määrä ja muu lakiin perus-

tuva elatusvastuu. Lapsen oikeus saada vanhemmiltaan elatusta päättyy lapsen täytettyä 18 vuotta. Tämän jälkeen vanhemmat edelleen vastaavat lapsen koulutuksesta aiheutuvista kustannuksista. (Laki lapsen elatuksesta 704/1975.)

Eronneet vanhemmat voivat vahvistuttaa sopimansa elatusavun lapsen kotikunnan sosiaalivirastossa. Tällä turvataan sopimuksen täytäntöönpano, jos elatusapu jää maksamatta lapselle ja siten saadaan oikeus hakea elatustukilain mukaista elatustukea. Sopimus voidaan tehdä vapaamuotoisesti vanhempien välillä, mutta silloin se ei ole täytäntöönpanokelpoinen, jos elatusapu jää jostain syystä maksamatta. (Gottberg 2010, 204.)

Mikäli elatusvelvollinen laiminlyö elatusvelvollisuutensa maksaa elatusapua, voi lapsen huoltaja hakea elatustukea Kansaneläkelaitokselta välittömästi (Gottberg 2010, 235 - 237.)

Kela maksaa elatustukea, jos elatusvelvollinen on jättänyt maksamatta sosiaaliviranomaisen vahvistaman sopimuksen mukaisen elatusavun tai jos elatusavun määrä on tulojen vähäisyyden vuoksi määritetty elatustuen määrää pienemmäksi tai elatusapua ei ole vahvistettu maksettavaksi lainkaan elatusvelvollisen taloudellisen tilanteen vuoksi. Täysimääräinen elatustuki vuonna 2011 on 142, 86 euroa/kk. Kela voi maksaa elatustuen pienempänä, mikäli elatusapu on vahvistettu sopimuksessa elatustuen määrää pienemmäksi, jolloin Kela maksaa elatusavun ja elatustuen välisen erotuksen. Jos sopimuksessa on vahvistettu elatustukea suurempi elatusapu ja elatusvelvollinen laiminlyö maksun, maksaa Kela lapsen huoltajalle enintään elatustuen suuruisen määrän. (Kela 2011c.)

7.3.2 Lapsen elatus Ruotsissa

Ruotsissa laki elatusavusta on tullut voimaan vuonna 1966 (Rättsnätet 2011a) ja laki elatustuesta vasta vuonna 1996 (Rättsnätet 2011b). Lapsen asuessa vain toisen vanhemman luona, on etävanhemman maksettava lähivanhemmalle elatusapua. Mikäli etävanhempi ei maksa elatusapua, on lähivanhemmalla oikeus elatustukeen. Ruotsissa vanhemmat vastaavat lapsen elatuksesta siihen saakka, kunnes lapsi täyttää 18 vuotta. Jos lapsi jatkaa opintojaan kokoaikaisesti perus-

koulun tai lukion tasoisessa oppilaitoksessa tai muussa niitä vastaavassa oppilaitoksessa, jatkuu vanhempien elatusvelvollisuus 21 ikävuoteen saakka. Vanhemmat voivat sopia elatusavun suuruuden keskenään ilman Vakuutuskassan tai muun tahon apua. Elatusapu määräytyy lapsen tarpeiden ja vanhemman taloudellisen tilanteen mukaan. (Försäkringskassan 2011c.)

Elatustukea voi saada Vakuutuskassalta silloin, jos toinen vanhemmista ei maksa sitä lainkaan tai maksaa pienemmän summan kuin elatustuen määrä on. Elatustuki on 1273 kruunua kuukaudessa (n. 140 euroa). Jos Vakuutuskassa joutuu maksamaan elatustukea lähivanhemmalle joko osan tuen määrästä tai kokonaan sen vuoksi, että etävanhempi ei ole sopimuksesta huolimatta sitä maksanut, voidaan maksettu summa periä takaisin elatusvelvolliselta. (Försäkringskassan 2011d.)

Elatustukia on kolme erilaista: Täysimääräinen elatustuki, täydennysavustus ja elatustuki vuoroasumisen yhteydessä. Lisäksi 18 – 20 -vuotiaat voivat hakea itselleen jatkettua elatustukea. Yli 18-vuotiaan elatustuki maksetaan suoraan lapselle. (Försäkringskassan 2011d.)

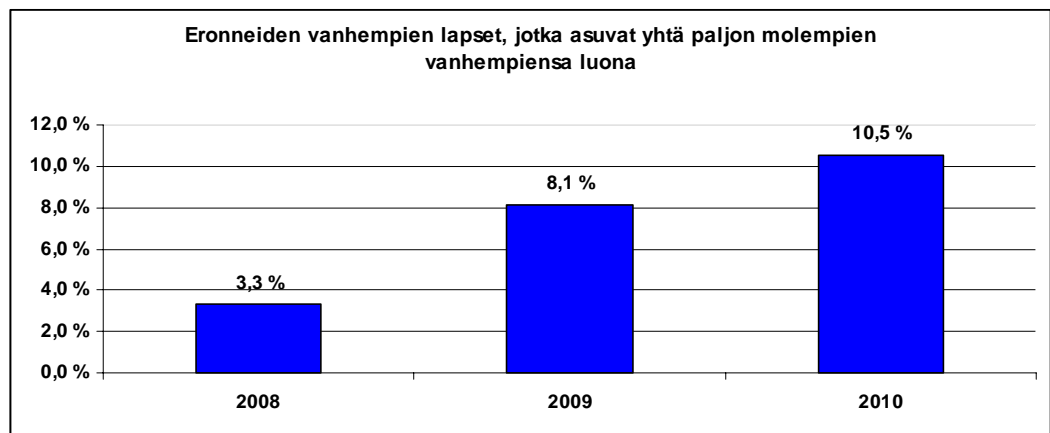
Vuoroasumisen yhteydessä elatustuki voi olla enintään 636 kruunua/kk (n. 70 euroa), joka on puolet täysimääräisestä elatustuesta. Vuoroasumisen yhteydessä elatustuen määrään vaikuttaa vanhemman tulot. (Försäkringskassan 2011e.)

7.3.3 Vuorotteluasuminen Suomessa

Eron kohdatessa lapsella on oikeus tavata molempia vanhempiaan. Laki lapsen huollosta ja tapaamisesta turvaa lapselle mahdollisuuden turvalliseen ja myönteiseen suhteeseen molempien vanhempien kanssa, mikäli vanhemmat asuvat eri osoitteissa. Käytännössä se merkitsee mahdollisuutta tavata vanhempaa, jonka luona lapsi ei asu pääsääntöisesti. Tätä vanhempaa kutsutaan tapaajavanhemmaksi. Yhteys tapaajavanhempaan säilyy näin läheisenä, mutta se tekee siitä laadullisesti erilaista arjen jakamisen puuttumisena. Laki mahdollistaa myös vanhempien mahdollisuuden puolittaa lapsen aika, jolloin lapsi viettää molempien vanhempien luona saman verran aikaa. Tämä järjestely on Suomessa vielä aika harvinaista Panttilan (2005, 6) tutkimuksen mukaan.

Tasa-arvoisessa vanhemmuudessa eron jälkeen voidaan käyttää myös lapsen vuoroasumista, joka tarkoittaa esimerkiksi laajennettua tapaamisoikeussopimusta. Sopimukset tehdään näin, koska lapsi voi olla kirjoilla vain yhden vanhemman luona. Suomessa vuorotteluasumisista on tilastoitu vuodesta 2008, mutta tätä tilastointia voidaan jo pitää luotettavana. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2010a, 3 - 4).

Tilastosta (kuvio 7) on kuitenkin syytä huomioida se, että vuoden 2008 tilastoissa ei ole tietoja kaikista kunnista ja vuoden 2009 tilastosta puuttuu Riihimäen ja Vantaan tiedot. Esimerkiksi vuonna 2010 vuoroviikoin vanhempien luona asumisesta tehtiin sopimuksia 1 941 lapselle. Vuorotteluasumispäätösten määrä kaikista asumis- ja tapaamissopimuksista oli tuolloin 10 prosenttia. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2010b).

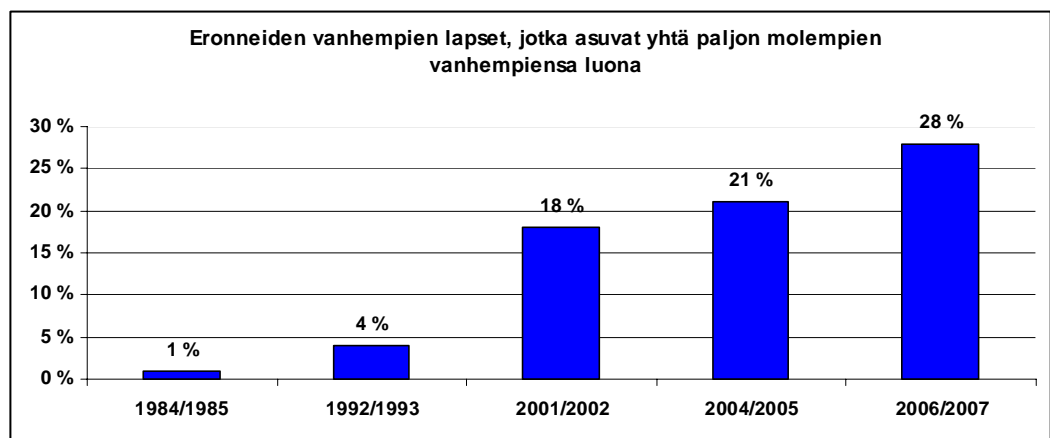
KUVIO 7. Vuorotteluasuminen Suomessa (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2010b)

7.3.4 Vuoroasuminen Ruotsissa

Ruotsissa vuorotteleva asuminen tarkoittaa sitä, että lapsella on pysyvä asuinpaikka molempien vanhempien luona. Vuoroasuminen ei kuitenkaan sulje pois mah-

dollisuutta, että lapsi on kirjoilla vain toisen vanhemman luona (Socialstyrelsen 2004, 7).

Ruotsissa vuoroasuminen on yleistynyt paljon 1980-luvulta lähtien (kuvio 8). Vuoroasumisessa lapsi on molempien vanhempien luona jakamassa arjen molempien vanhempien kanssa. Vuoroasuminen on mahdollista myös niin, että lapsi asuu enemmän toisen vanhemman luona kuin toisen, mutta tilastoissa vuoroasumiseen on otettu vain ne lapset, jotka asuvat molempien vanhempien luona puolet ajasta. Vuosina 1984/1985 ainoastaan yksi prosentti eronneiden vanhempien lapsista asui suunnilleen yhtä paljon molempien vanhempiensa luona. Vielä 1990-luvulla molempien luona asuvien lasten määrä oli aika vähäinen, mutta jo vuonna 2001/2002 määrä oli noussut jo 18 prosenttiin, joka tarkoitti noin 87 000 lasta. Vuoroasumisen suosio on noussut koko 2000-luvun ajan niin, että 2006/2007 määrä oli jo 121 000 lasta eli 28 prosenttia kaikista eronneiden vanhempien lapsista. Yleisintä vuoroasuminen on 6 - 9 -vuotiailla lapsilla. (Lundström 2009, 4 - 5).

KUVIO 8. Vuoroasuminen Ruotsissa (Lundström 2009, 4)

7.4 Yhteenveto luvusta seitsemän

Seuraavassa on koottu yhteen kaikki Suomessa ja Ruotsissa vuonna 2011 voimassa olevat etuudet, joita perheet ovat oikeutettuja saamaan (kuvio 4). Tiedot on

koottu Suomen osalta Kelan sivuilta sekä Ruotsista Vakuutuskassan (Försäkringskassan) sivuilta molempien maiden vastaavista etuuksista ja niiden kestosta. Aineisto on kerätty perhe-etuuksista, jotka on sitten ryhmitelty niin, että molempien maiden tietoja on voitu vertailla. Koska etuudet maiden välillä poikkeavat hieman toisistaan, on ne pyritty järjestämään taulukkoon niin, että lähelle toisia vastaavat etuudet ovat rinnakkain. Joihinkin kohtiin on merkitty myös etuuden määrä, jotta voidaan vertailla etuuksien taloudellista vaikutusta perheen tuloihin.

Merkittävänä erona maiden välillä oli se, että suomalaisista isistä vanhempainvapaapäiviä käyttää alle neljä prosenttia, kun Ruotsissa vastaava luku on yli 20 prosenttia (HE 112/2006). Vuonna 2004 isien pitämät vanhempainvapaat kaikista vanhempainvapaista olivat Suomessa 5,7 prosenttia ja Ruotsissa 19,7 prosenttia (STM 2008, 21).

Suomen ja Ruotsin perhe-etuudet vuonna 2011

Suomi	Ruotsi
<p>Isyysraha:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Yhteensä 1-18 päivää • Pidetään lapsen syntymän jälkeen haluttuna ajankohtana, viimeistään ennen vanhempainrahakauden päättymistä • Yhtä aikaa äidin äitys- tai vanhempainrahakauden aikana • Tulojen mukaan, vähimmäismäärä 22,13 euroa/pv 	<p>Tilapäinen vanhempainraha lapsen syntymän yhteydessä:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Korkeintaan 10 pv/lapsi • Samaan aikaan vanhempainrahan kanssa • Pidettävä viimeistään 60 pv:n kuluessa siitä, kun lapsi kotiutunut synnytyssairaalaasta
<p>Äitiysraha:</p> <ul style="list-style-type: none"> • 105 pv/lapsi • Voi alkaa aikaisintaan 50 pv, viimeistään 30 pv ennen arvioitua synnystysaikaa • Määräytyy tulojen mukaan, tulottomat tai pienituloiset saavat minimipäivärahaa (22,13 euroa/pv) <p>Vanhempainraha:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Yhteensä 158 päivää • Voidaan maksaa äidille tai isälle, mutta ei yhtä aikaa • Määräytyy tulojen mukaan, minimi 22,13 euroa/pv <p>Isäkuukausi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • 1-24 ylimääräistä päivää, kun isä käyttää itselleen vähintään vanhempainrahakauden 12 viimeistä päivää • Voi olla enintään 36 päivää, joka on pidettävä yhtäjaksoisesti • Määräytyy tulojen mukaan 	<p>Vanhempainraha:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Yhteensä 480 päivää/lapsi • Maksetaan kolmen eri korvaustason mukaan (1. taso tulojen mukaan, 2. taso on perustaso pienituloisille ja tulottomille (180 kr/pv) ja 3. alin taso (180 kr/pv) vapaan 90 viimeistä päivää) • Aikaisintaan 60 päivää ennen arvioitua synnytysaikaa siihen saakka, kunnes lapsi täyttää 8 vuotta tai päättää ensimmäisen kouluvuotensa • Yhteishuoltajilla molemmilla oikeus 240 päivään, joista 60 päivää on varattu kummallekin omakohtaisesti • Voidaan maksaa täysimääräisenä tai osittaisena (3/4, 1/2, 1/4 tai 1/8) • Jos sairastut, voit hakea sairauspäivärahaa vanhempainrahan sijasta <p>(180 kr ~ 20,23 euroa)</p>
<p>Tilapäinen hoitovapaa:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Jos jäät kotiin hoitamaan alle 10-vuotiasta lasta, kun lapsi on sairas • Enintään 4 peräkkäistä päivää • Tarkoitettu sairaan lapsen hoitamiseen tai hoidon järjestämiseen • Kumpi tahansa vanhemmista voi pitää, mutta ei yhtä aikaa • Oikeus myös etävanhemmalla • Työnantajan ei tarvitse maksaa palkkaa tilapäisen hoitovapaan ajalta 	<p>Tilapäinen vanhempainraha lapsen hoidon yhteydessä:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Jos jäät kotiin hoitamaan sairasta alle 12-vuotiasta lasta o kun lapsi on sairas o kun vakainainen hoitaja on sairas o kun toinen vanhemmista käy lääkärissä toisen lapsen kanssa o kun sinun on käytävä lastenneuvolassa, hammaslääkärissä yms. • Korkeintaan 120 pv/lapsi/vuosi, hoitajan sairastuessa enintään 60 pv/lapsi/vuosi

KUVIO 4. Suomen ja Ruotsin perhe-etuudet vuonna 2011 (Kela 2011c, Försäkringskassan 2011)

Isyysvapaata on mahdollisuus pitää Suomessa pidempään kuin Ruotsissa. Suomessa lapsen syntymän jälkeen äiti pitää äitiysloman ja sen jälkeen alkaa vanhempainrahakausi, jonka voi pitää vanhemmista kumpi tahansa. Ruotsissa sen sijaan ei ole määritelty pelkästään äidin pidettäväksi tarkoitettua vapaata, vaan koko vanhempainrahakausi voidaan sopia jaettavaksi molempien vanhempien kesken. Molemmissa maissa on mahdollista jaksottaa vanhempainrahakausi vanhempien kesken. Ruotsissa vapaa voidaan sopia pidettäväksi osapäiväisestikin.

Avioliittojen ja avioerojen määrät Suomessa ja Ruotsissa ovat tilastojen mukaan pysyneet viimeisten vuosien aikana suunnilleen samalla tasolla. Näiden tietojen

pohjalta maiden välillä ei ole havaittavissa sellaisia merkittäviä eroja, joilla voidaan selittää isien tasa-arvoisempi tilanne Ruotsissa.

Tilapäisen hoitovapaan osalta eroja maiden välillä on lapsen iän osalta sekä siltä osin, mihin kaikkeen tarkoitukseen tilapäistä hoitovapaata voi käyttää. Suomen osalta vapaa on määritelty siten, että vanhempi voi pitää tilapäistä hoitovapaata enintään neljä päivää (joista yleensä kolme on palkallisia) ja sinä aikana vanhemmalla on mahdollisuus järjestää sairaan lapsen hoito muulla tavoin. Ruotsissa tilapäistä hoitovapaata voi pitää enintään 120 päivää vuodessa. Sitä voidaan käyttää sairaan lapsen hoitoon, sekä lapsen vakituisen hoitajan sairastuessa. Lisäksi työsäkävä vanhempi voi käyttää vapaata silloin, jos lapsen kanssa kotona oleva vanhempi joutuu asioimaan neuvolassa tai hammaslääkärissä.

Isoimmat erot perhe-etuuksien osalta löytyy vuorotteluasumisen osalta (kuvio 9). Suomessa vuorotteluasuminen ei ole virallinen termi vaan kyse on laajennetusta tapaamisoikeudesta. Ruotsissa vuorotteluasumisen virallinen termi on vuoroasuminen, jonka vuoksi opinnäytetyössä on käytetty molempia termejä. Vaikka lapsi Suomessa asuisikin puoliksi molempien vanhempien luona, ei lapsilisää tai elatusapua/elatustukea voida jakaa vanhemmille puoliksi ja lapsen pitää olla kirjoilla vain toisen vanhemman luona. Mikäli etuudet halutaan jakaa puoliksi, voivat vanhemmat sopia keskenään niiden jakamisesta. Ruotsissa lapsen on mahdollista olla molempien vanhempien luona kirjoilla, sekä lapsilisä ja elatusmaksut voidaan maksaa molemmille vanhemmille. Ruotsissa nämä edellä mainitut toimenpiteet tukevat vuorottelevaa asumista. Suomen osalta voimassa olevat lait voivat olla esteenä vuorottelevaan asumiseen, mikäli vanhemmat eivät erotilanteen ja siitä johtuvien ristiriitojen vuoksi pääse sopimukseen taloudellisten tukien jakamisesta.

Panttilan (2005, 17 - 19) mukaan molemmilla vanhemmilla tulee olla hyvä ja läheinen suhde lapseen, jotta vuorottelevaan asumiseen voidaan siirtyä lapsen varttuessa. Isyyden tukeminen lapsen syntymästä alkaen voi osaltaan selittää yleisemmän vuorottelevan asumisen Ruotsissa.

Vuorotteluasuminen Suomessa ja Ruotsissa vuonna 2011

Suomi	Ruotsi
<p>Vuorotteluasuminen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Elatustuki ja lapsilisä (0-17 -vuotiaalle) maksetaan vain toiselle vanhemmalle, vaikka lapsi asuisikin molempien vanhempiensa luona yhtä paljon • Tuki maksetaan sille vanhemmalle, kumman luona lapsi on kirjoilla 	<p>Vuorotteluasuminen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Elatustuki ja lapsilisä (0-16 -vuotiaalle) voidaan jakaa maksettavaksi molemmille vanhemmille, mikäli lapsi asuu suunnilleen yhtä paljon molempien vanhempien luona

KUVIO 9. Vuorotteluasuminen Suomessa ja Ruotsissa vuonna 2011 (Kela 2011c, Forsäkringskassan 2011)

Hallituksen esityksessä 2006 esitettiin työnantajakustannusten korvaamista koskevaa lainsäädäntöä muutettavaksi. Esityksessä ehdotettiin työnantajalle maksettavien vuosilomakorvausten korottamista vanhempainvapaiden aikana. (HE 112/2006.) Suomessa on käyty paljon keskustelua siitä, että äitiys- ja vanhempainvapaiden kustannukset kasaantuvat usein äitien työnantajille, koska äidit pitävät äitiysloman ja pääsääntöisesti myös jäävät sen jälkeen vanhempainvapaalle. Isät jäävät harvoin vanhempainvapaalle äitiyspäivärahauden jälkeen.

Ruotsissa kaikki kustannukset maksaa Vakuutuskassa (Försäkringskassan). Sosiaalivakuutus on tärkeä osa Ruotsin sosiaaliturvajärjestelmää. Sosiaalivakuutuksen piiriin kuuluvat kaikki Ruotsissa asuvat ja työskentelevät henkilöt. Se antaa taloudellista turvaa perheille ja lapsille, toimintarajoitteisille, sairastaville, työssä vammautuneille ja eläkeläisille. Sosiaalivakuutuksen ajatuksena on, että maksujen ja verojen maksamisvelvollisuus takaa oikeuden saada sosiaalisia etuuksia silloin, kun ne ovat tarpeen. Sosiaalikassa on valtion rahoittama. (Försäkringskassan 2011b.)

Ruotsissa etuudet eivät kohdistu työnantajan maksettavaksi, joka edistää miesten ja naisten tasa-arvon toteutumista työelämässä ja vanhemmuudessa. Tätä ajatusta tukee myös mahdollisuus osittaa vanhempainvapaan koko jakso vanhempien kesken jopa osapäiväisesti.

8 ISYYTTÄ TUKEVAT TOIMENPITEET

Tässä kappaleessa vastataan tutkimuskysymykseen numero kaksi, jossa selvitetään tukikeinoja isien tasa-arvon toteutumiseksi erotilanteessa. Yhteiskunta tukee isyyttä lainsäädännön keinoin: perhe- ja vanhempainvapailta, lapsen elatus-, huolto- ja tapaamissopimuksilla sekä niihin liittyvillä taloudellisilla tuilla. Näiden yhteiskunnan tukitoimien lisäksi kolmas sektori tarjoaa erilaisia toimenpiteitä isyyden tukemiseksi.

Suomessa toimii useita järjestöjä, joilla on miestoimintaa. Tällaisia yhdistyksiä ovat mm. Miessakit ry, Lapsi 2000 ry, Yhden Vanhemman Perheiden Liitto ry, Pienperheyhdistys ry ja Miestyön foorumi. Näiltä kolmannen sektorin toimijoilta miesten ja isien on mahdollista saada lisätietoja esimerkiksi isien mahdollisuuksista ja oikeuksista pitää vanhempainvapaata ja muita perhevapaita, saada tietoa isäfoorumeista ja isä-lapsi-leireistä, saada tukea isyyteen ja saada tietoa Mieskaveri -toiminnasta. (Miessakit ry 2011b.)

8.1 Erosta Elossa -projekti

Erosta Elossa oli Miessakit ry:n järjestämä RAY:n rahoittama kolme vuotta kestänyt kehitysprojekti, joka toteutettiin vuosina 2005 - 2008. Projektin tarkoituksena oli tukea ja opastaa miehiä sekä ero-ongelmien käsittelyssä että niistä selviämisesä. Projektin puitteissa järjestettiin toimintaa, jossa miehet saavat henkilökohtaista keskustelua ja vertaistukea varsinaisessa eroprosessissa ja eron jälkeen. (Miessakit ry 2011a.)

Projektin taustatiedoissa oli todettu, että lähes kaikki erossa apuna olevien virallisten tahojen työntekijät olivat naisia. Erotilanteessa olevien pariskuntien kohtaamat ammattilaiset eivät aina tiedosta riittävästi sitä, millainen merkitys miehellä ja isyydellä on lapsen kasvulle. Lastenvalvojen suosittamat mahdollisuudet isille tavat lapsiaan ja päinvastoin olivat liian vähäisiä. (Linnankoski 2011, 3.)

Ennen Erosta Elossa -projektiä Suomessa ei ollut sellaista erokriisipalvelua, jossa miehet tarjoavat tukipalvelua miehille. Tarkoituksena oli täydentää julkisia palve-

luja huomioimalla miesten erityiset tarpeet, kuten vertaistuki, erotilanteessa. (Linnankoski 2011, 3.)

Projektin toimintamallina oli tarjota samasta paikasta kaikki tuki ja neuvonta erotilanteessa. Malli koostuu yksilö- ja paritapaamisista, puhelin- ja sähköpostineuvonnasta, sekä eroryhmistä. Yksilötapaamiset ja neuvonta tapahtui Helsingissä ja eroryhmiä käynnistettiin eri puolilla maata. Käytännön neuvoja annettiin valtakunnallisesti puhelimesta viitenä päivänä viikossa kahden tunnin ajan. (Linnankoski 2011, 4 – 5 - 8.)

Helsingissä käynnistyi eroryhmätoiminta vuoden 2006 keväällä ja syksyllä 2006 pidettiin ryhmät Helsingissä ja Turussa. Eroryhmätoiminta sisälsi kymmenen teemoitettua tapaamista. Vuonna 2007 toiminnalle haettiin RAY:ltä lisämäärärahaa ja syksyllä 2007 eroryhmiä kokoontui jo seitsemällä paikkakunnalla. Seuraavana vuonna ryhmiä oli yhdeksällä paikkakunnalla. Miehet kokivat ryhmään osallistumisen keskeisimmäksi merkitykseksi jaksaa yli pahimman erovaiheen, vertaisuuden ja ryhmään kuulumisen. (Linnankoski 2011, 6 - 7.)

Erosta Elossa -projekti on jatkunut Erosta Elossa -palveluna vuodesta 2009. Palvelussa saa neuvoja erotyöntekijältä, joka myös opastaa erokriisissä. Palvelun yhtenä toimintamuotona on eroryhmien synnyttäminen, jossa miehet voivat jakaa kokemuksiaan. Heidän on mahdollista saada myös kirjallista materiaalia avuksi hankalaan tilanteeseensa. Miehet voivat saada myös opastusta tapaamis- ja huoltajuuskysymyksissä, joissa on kyse lapsen edun ajamisesta sekä isyyden turvaamisesta eron jälkeen. (Miessakit ry 2011a.)

Miessakit ry:n järjestämät miesten eroryhmät ovat osoittautuneet hyväksi tavaksi käsitellä eroprosessia ja erokriisiä. Miessakit ry:n tekemän kyselyn mukaan miehet ilmoittivat vertaistuen tarpeen suurimmaksi syyksi osallistua eroryhmään (129 vastaajasta 44 miestä). Toisena syynä vastaajien mukaan oli halu keskustella ja käsitellä asiaa (129 vastaajasta 33 miestä). Tehdyn kyselyn perusteella on voitu todeta, että miesten eroryhmätoiminta on vastannut sille asetettuja tarpeita. Palautelomakkeen jättäneistä eroryhmiin osallistuneista miehistä 94 % kokivat eroryhmätyöskentelyn hyväksi tavaksi käsitellä eroprosessia. (Peitsalo 2010, 4; 14.)

8.2 Neuvokeskus

Neuvokeskus tarjoaa palveluja aikuisille, nuorille ja lapsille. Neuvokeskusta ylläpitää Lastensuojelun keskusliitto ja sen toimintaa tukee Raha-automaattiyhdistys. Neuvokeskus sijaitsee Helsingissä, mutta heidän tarjoamia palveluita on saatavissa monella paikkakunnalla. (Neuvokeskus 2011.)

Eroneuvosta saa tietoa ja tukea sekä eropohdintoihin että eron jälkeiseen vanhemmuuteen. Vanhemmat saavat neuvoja siihen, että he pystyisivät huomioimaan eroon liittyvät ratkaisut paremmin lapsen kannalta. Erokriisin keskellä on hyvä muistaa pitää vanhemmuuden tunteet erillään parisuhteeseen liittyvistä tunteista. Tavoite olisi, että kumpikaan vanhempi ei joutuisi luopumaan vanhemmuudesta. (Neuvokeskus 2011.)

Eroryhmästä saa apua elämän jälleenrakentamiseen eron jälkeen. Eroryhmässä kokoontuu samassa elämäntilanteessa olevia ja heidän avulla voi löytää omaan tilanteeseensa uusia näkökulmia. Ryhmän tuki auttaa selviämään paremmin erosta. Osallistujat työskentelevät eronsa kanssa monipuolisesti ryhmässä ja yksin sekä erilaisten tehtävien avulla. (Neuvokeskus 2011.)

8.3 Min pappa -järjestö

Min Pappa on järjestö, josta isät voivat saada tukea ja apua. Tukea voi saada, jos asioiden selvittämisessä on hankaluuksia. Heillä on useita korkeasti koulutettuja ammattilaisia, jotka voivat auttaa perheoikeudellisissa asioissa. Heillä on yhteydet myös lastenpsykologeihin ja lääkäreihin. Maksut asiantuntijoille kuuluu kotivakuutuksen oikeusturvaan. He ovat havainneet, että isien on vaikea ajaa asioitaan, kun he ovat kohdanneet panettelua ja tehdyt ratkaisut eivät ole heidän kannaltaan hyviä. Järjestölle voi laittaa sähköpostia ja he ottavat yhteyttä. (Min pappa 2011.)

Järjestö on tehnyt tutkimuksia liittyen isien mahdollisuuden huoltajina. Järjestö on kerännyt tietoa aiheista, joiden tarkoituksena on estää isien mahdollisuus huoltajina. Yleinen syy on isien käyttämä väkivalta, jota ei kuitenkaan ole oikeudessa voitu osoittaa todeksi. Järjestö on tutkinut Lundin kaupungissa kaikki saatavissa

olevat huoltajuusasioihin liittyvät oikeuden pöytäkirjat vuosilta 2007 - 2009. Näiden oikeuden päätösten mukaisesti Lundin kaupungissa suurimmaksi osaksi lapsen huoltajuus siirtyy äidille eron jälkeen. Tutkimuksessa on käytetty vertailukoh-
tana useita Skånen kaupunkeja. (Min pappa 2010a.)

Samanlainen tutkimus on tehty Karlskronan kaupungista. Tutkimuksen nimenä käytetään: Kaupunki, jossa lapset menettävät isänsä. (Min pappa 2010b.)

8.4 Leksandin malli

Leksandin malli on ensisijaisesti jatkuvaa tukea vanhemmuuteen ja vanhempien koulutukseen eri ikäkausina. Leksandin malli nimenä on syntynyt, kun Leksand on ollut hyödyllisenä esikuvana aikaisemmin edistettäessä vanhempien, lasten ja nuorten tilanteeseen panostamista ja ennaltaehkäisyä. Leksandissa ei ollut aikai-
semmin yhtenäistä perhekeskuksen mallia, jossa keskeisiä asioita olisi ryhmätoi-
minta ja yhteistyö yhteiskunnan eri toimijoiden välillä ja eri ikätasot huomioiden. (Leksand 2011.)

Perhekeskuksessa on tehty pitkäjänteisesti työtä kehittämisen ja tuloksellisuuden eteen. Perhekeskustoiminta käynnistyi vuonna 1996 ja sen käynnistäjinä olivat Thomas Johansson ja Ingegerd Jons. Heillä ei ollut kehittämiselle mitään valmista mallia, vaan kehittämistyö on perustunut sille pohjalle, että lasten hyvinvointia voidaan parantaa, kun vanhemmuuden ja parisuhteen tukea lisätään ja vanhemmil-
le järjestetään vertaisryhmätoimintaa. Toiminnan kehittämisen taustalla on mallin kehittäjien vakuuttuneisuus siitä, että vanhemmat tarvitsevat toistensa tukea pa-
risuhteessa ja selviytyäkseen vanhemmuuden paineista. Lisääntyneet avioerot ovat johtaneet siihen, että lapsen suhteet ovat riittämättömät toiseen vanhempaan, yleensä isään. (Paavola 2004, 8 - 9.)

Leksandin malli mahdollistaa laadulliset tapaamiset hyvässä ja oikeaan paikkaan sijoitetussa kohtaamispaikassa, joka on sopiva kaiken ikäisille. Esimerkkinä on monitoimitalo Brandmannen Leksandin keskustassa, jossa eläkeläiset ovat kans-
sakäymisissä rinnakkain lasten ja nuorten kanssa. (Leksand 2011.)

Perhekeskuksen tarkoituksena on tukea vanhemmuutta raskauden alusta esikoulun päättymiseen saakka. Työskentely vahvistaa vanhemmuutta. Tärkein tavoite on saavuttaa kaikki vastasyntyneiden ja pienten lasten vanhemmat sekä yksityisesti että ryhminä. Tarkoituksena on tehdä mahdolliseksi pysyvä sosiaalinen verkosto ja välittää jatkuvasti tietoa siitä, miten vanhemmat ja lapset voivat kehittyä ja olla hyödyksi lapsen kasvaessa. (Leksand 2011.)

Perhekeskuksessa on vanhempien koulutuksen lisäksi muuta toimintaa: avoin esikoulu lapsille ja vanhemmille, avointa toimintaa isille ja vanhempainyhdistys Lapset & Isät ja Leikki Leksandissa. (Leksand 2011.)

Lasten ja isien kerho on kokoontunut vuodesta 1998 alkaen. Kerho on äiti-vapaata aluetta, jossa isät ja lapset voivat viettää aikaa. Kerhon tarkoituksena on ennaltaehkäistä isän ja lapsen etäännyttämistä toisistaan. Kerho on tarkoitettu kaikille isille, myös isoisille, eikä pelkästään niille, joilla on ongelmia. Isäryhmässä valmennetaan olemaan osa ryhmää ja osallistumaan koulutuksiin ja ryhmiin usean vuoden ajan. Lisäksi tuetaan ensi kertaa isäksi tulevia. (Johansson 2009.)

Ammatinharjoittajien ja vapaaehtoisten ryhmästä käytetään nimeä G – 6. He ovat mukana vanhempien koulutuksessa ja tukevat muilla tavoin vanhemmuutta raskauden alusta koulun alkamiseen saakka. Ryhmässä on edustettuna mm. kättilö, lasten terveydenhoitaja, esikoulun opettaja, lastenhoitaja, psykologi ja perheterapeutti. (Leksand 2011.)

Ruotsissa on vakiintunut Leksandin mallin mukainen perheiden ennaltaehkäisevän tuen toiminta. Ehkäisevän työn tehostamiseksi toiminta on integroitu yli 60 kuntaan. Toiminta voi eri kunnissa poiketa hieman toisistaan, mutta pääsääntöisesti perhekeskusten (Familjecentrum) toimintaan liittyy äitiysneuvola, lastenneuvola ja sosiaalitoimen palvelut. Joissain paikoissa toimintaan on liitetty myös Vakuutuskassa (Försäkringskassan). Jos kunnassa ei ole omaa perhekeskusta, on tarjolla kuitenkin aina vanhempainkasvatusta, jonka puitteissa järjestetään vanhempainryhmille sekä ennen että jälkeen syntymän neljä tapaamista. Nämä edellä mainitut palvelut on suunnattu kaikille perheille. (Paavola 2004, 8.)

8.5 Yhteenveto luvusta kahdeksan

Suomessa tukitoimet erotilanteessa olivat kolmannen sektorin antamia palveluita. Ruotsin osalta tukea sai sekä kolmannelta että julkiselta sektorilta.

Ruotsissa isyyttä tuetaan julkisella sektorilla varhaisessa vaiheessa alkaen siitä, kun äiti on tullut raskaaksi. Tukea annetaan koko odotusajan ja vahva tuki jatkuu lapsen syntymän jälkeen. Vanhemmuuden tuen lisäksi tukea annetaan myös vanhempien parisuhteeseen. Tällä toimintamallilla saadaan isän ja lapsen välille syntymään vuorovaikutus- ja kiintymyssuhde samalla tavalla kuin äidin ja lapsen välille. Kun isän ja lapsen välille on jo aiemmin luotu hyvä suhde, on samanlaista isyyttä helpompi jatkaa myös mahdollisen erotilanteen jälkeen.

Molemmista maista löytyy erilaisia tukitoimia, jotka on suunnattu isille. Suomessa erotilanteessa isän tueksi löytyy useita kolmannen sektorin tarjoamia palveluita ja ryhmiä. Suomessa ryhmistä koottujen palautteiden mukaan tällaiselle toiminnalle on tarvetta, koska isät ovat kokeneet vertaistuen hyväksi muodoksi saada tukea erotilanteessa. Ruotsista emme vastaavia pelkästään eroisyyttä tukevia toimijoita löytäneet. Ruotsin osalta näyttää siltä, että yhteiskunta tukee isyyttä tarjoamalla kunnallisia perhepalveluita, joissa osa palveluista on suunnattu ainoastaan isille. Erona Suomen tilanteeseen on se, että Ruotsissa tuetaan kaikkia isiä samalla tavalla, oli isä sitten avio- tai avoliitossa tai eronnut.

9 POHDINTAA

Tasa-arvoisemman isyyden toteutumiseen vaikuttaa moni eri asia, mutta opinnäytetyössä esille tulleiden tietojen perusteella näyttää sille, että varhaislapsuudessa kehittyneet hyvät vuorovaikutus- ja kiintymyssuhteet molempiin vanhempiin luovat hyvän pohjan sille, että erotilanteen jälkeen sekä isä että äiti voivat toimia tasa-arvoisina vanhempina lapselle. Tästä näkökulmasta tarkasteltuna, ollaan Ruotsissa tässä asiassa Suomea edellä, koska siellä tuetaan vanhemmuutta jo varhaisessa vaiheessa usealta eri taholta. Suuntaus Suomessa on menossa samaan suuntaan, kunhan esitettyjen mallien mukaiset perhevapaaudistukset jossain kohtaa astuvat voimaan.

Perhe-etuuksissa Suomen ja Ruotsin väliset erot ovat lähinnä vapaiden kestossa. Ruotsissa lainsäädännön keinoin on tuettu isien tasa-arvoa eron jälkeen. Ruotsissa tuetaan isien osallistumista lasten huoltoon ja kasvatukseen varhaisessa vaiheessa, eron koittaessa luonnollinen jatkumo on tiivis suhde lapseen.

Molempien maiden palveluiden tarjontaan tutustumalla voidaan todeta, että Suomessa kolmannen sektorin kaltaista palvelua ei ole kunnallisella puolella tarjolla, ei ainakaan näkyvästi. Hyvänä asiana voidaan kuitenkin Suomen osalta todeta, että jotkut projektina toteutetut tukitoimet ovat jääneet pysyviksi palveluiksi. Palvelut ovat kuitenkin jääneet kolmannen sektorin järjestettäväksi ja silloin edellytyksenä on aina se, että palvelulle löytyy rahoittaja. Projektina järjestettyjen tukitoimien puutteena on myös se, että palveluita ei ole välttämättä saatavilla maantieteellisesti koko Suomessa. Kunnallisena ja lakisääteisenä palveluna voitaisiin taata kaikille samanlaiset mahdollisuudet saada tukea isyyteen sekä ennen että jälkeen eron.

Aineiston kokoamisen yhtenä haasteena oli raporttien ja tilastojen ruotsinkielisyys. Joitain tutkimuksia ja raportteja löytyi käännettynä, mutta lainsäädäntö ja internet-sivustot olivat Ruotsia koskevien tietojen osalta ruotsin kielellä. Tekstien kääntämiseen kului paljon aikaa, koska tekstien sisältö ei koostunut jokapäiväisestä sanastosta.

Tilastotietojen kokoaminen oli työlästä, koska molemmista maista ei löytynyt aivan vastaavia tilastoja. Tilastotiedot on kerätty isommista tilastoista ja opinnäytetyöhön kerätyt tilastot on valittu niin, että vastaava tieto oli saatavilla molemmista maista.

Ruotsissa kolmas sektori (Min Pappa) on tutkinut syitä vanhempien epätasa-arvoiseen asemaan. Tutkimustietoa löytyy lisäksi vuorottelevasta asumisesta huomioiden ensisijaisesti lapsen hyvinvointi. Suomessa vuorotteleva asuminen ei ole virallinen termi, jolloin korostuu lähi- ja tapaaajavanhemman roolit. Ruotsissa julkinen sektori tukee tasa-arvoista vanhemmuutta. Laissa on määritelty mahdollisuus vuoroasumiseen ja lapsen elatukseen liittyvän taloudellisen tuen mahdollisuuksiin.

Ruotsissa isyyttä tukevia toimenpiteitä on vahvistettu julkisella sektorilla, jolloin ne ovat tavoitettavissa kaikkien kohdalla. Suomessa isien tukitoimia vahvistavat lähinnä kolmannen sektorin toimijat, joka saattaa isät epätasa-arvoiseen asemaan riippuen maantieteellisestä sijainnista. Kolmannen sektorin palvelut ovat myös kiinni rahoituksesta, jolloin niiden saanti on epävarmaa ja vaatii jatkuvaa projektin toteuttamista, jotta isyyttä tukevia toimenpiteitä on saatavilla. Tärkeää olisi koko isyyden tukemisessa palveluiden saatavuuden takaaminen koko Suomen alueella.

9.1 Eettisyys ja luotettavuus

Eettistä pohdintaa tulisi tehdä jo siinä vaiheessa, kun tutkimusaihetta valitaan sekä pohditaan syitä, miksi tutkimusta aletaan tehdä. Tutkimusongelman muotoilussa tulee myös huomioida eettiset kysymykset. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 126.)

Laadullisessa tutkimuksessa eettisyys koskettaa myös tutkimuksen laatua. Tutkija huolehtii, että raportointi tehdään hyvin ja valittu tutkimusasetelma on sopiva. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 127.)

Tutkimuksen toteuttamisen kaikista vaiheista koottu tarkka selostus lisää luotettavuutta (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2007, 227). Olemme kertoneet totuudenmukaisesti, miten ja mistä aineistoa on hankittu. Olemme myös pohtineet, mitä ai-

neistoa olemme keränneet ja minkä vuoksi, sekä millaisiin johtopäätöksiin olemme tulleet.

Internetistä löytyy monenlaista tietoa ja tietojen luotettavuuden arviointi voi olla vaikeaa, etenkin kun tietoa haetaan ulkomaisilta sivustoilta. Käyttämämme lähteet on valittu siten, että kokoamamme tieto olisi mahdollisimman luotettavaa. Tietojen luotettavuutta puolustaa tiedonsaanti julkiselta sektorilta sekä yhdistyksiltä, jotka toimivat tutkimamme aiheen parissa.

Internetistä olemme löytäneet erilaista tutkimustietoa, joiden luotettavuus on hyvä. Opinnäytetyössämme käyttämät tutkimukset ovat olleet alle kymmenen vuotta vanhoja ja niiden tekijänä on ollut muun muassa yliopistojen tutkijoita sekä opiskelijoita, tutkimukset ovat usein olleet pro graduja tai väitöskirjoja. Opinnäytetyön aihe on mielenkiintoinen ja ajankohtainen. Työn alussa meillä ei ollut minikäänlaista kuvaa aiheesta eli miksi isät ovat Ruotsissa tasa-arvoisemmassa asemassa. Opinnäytetyön edetessä hankkimamme aineisto on lisännyt tietoa sekä toimia, joiden avulla se on mahdollista. Pidämme opinnäytetyön aihetta tärkeänä, sillä sosiaalialalla työskennellessä teemme päätöksiä ja toimimme niiden mukaisesti lapsen etu huomioden. Suuntaudumme sosiaalipedagogiseen lapsi- ja nuorisotyöhön, jolloin työmme on mahdollisesti lasten ja nuorten etua ajatellen. Sosiaalipedagogisesti ajatellen autettavien henkilöiden osallisuus on tärkein päämäärä työssämme. Opinnäytetyössämme saatu tieto vahvistaa mahdollisia toimia arjessa tukea tasa-arvoista erovanhemmuutta.

Opinnäytetyössämme olemme edenneet laadullisen tutkimuksen ohjeiden mukaisesti. Olemme keränneet teoretietoa samaan aikaan tutkimusaineiston kanssa. Tutkimuskysymyksiä olemme tarkentaneet tutkimuksen edistyessä. Olemme induktion avulla lähestyneet aineistoamme, eli olemme keränneet pieniä yksityiskohtia, joiden avulla saamme suurempia kokonaisuuksia syistä, jotka johtavat tuloksiimme opinnäytetyössämme. Olettamus tilastojen pohjalta oli se, että Ruotsissa isät olivat enemmän lasten kanssa eron jälkeen.

9.2 Jatkotutkimusaiheet

Pohdinnassa nostamme esille myös mahdolliset kulttuuriset tekijät isien osallisuudessa lapsen kasvatukseen ja huoltoon. Tätä aihetta emme ole opinnäytetyössämme tutkineet, mutta se voisi olla yhtenä jatkotutkimusaiheena. Ruotsissa asuu enemmän maahanmuuttajia kuin Suomessa. Suomessa oli ulkomaan kansalaisia vuonna 2010 yhteensä lähes 168 000, joka on noin 3,1 prosenttia Suomen asukasmäärästä (Tilastokeskus 2011). Ruotsissa oli vuonna 2010 ulkomaan kansalaisia 634 000, joka on 6,7 prosenttia Ruotsin väkiluvusta (Statistics Sweden, 2011).

Jatkotutkimusaiheena mielenkiintoista olisi myös selvittää, mitkä muut seikat lainsäädännön ja kolmannen sektorin tukitoimien lisäksi vaikuttavat tasa-arvoisen isyyden toteutumiseen. Kuinka paljon merkitystä on yhteiskunnassa ja työelämässä asetetuilla asenteilla ja arvoilla?

Olimme valinneet opinnäytetyössämme Suomen rinnalle Ruotsin, mutta pohdimme myös sitä, millä tavalla isyys eron jälkeen näyttäytyy maissa, joiden yhteiskunnan rakenne on erilainen kuin Suomessa. Miten tasa-arvoisuus toteutuu, kun mikään taho ei maksa perhe-etuuksia vapaiden ajalta? Mitä, jos ei ole edes olemassa perhevapaajärjestelmää? Aihe on mielenkiintoinen, laaja ja monitahoinen.

LÄHTEET

Aalto, I. 2004. Perinteisestä uuteen? Teoksessa Aalto, I. & Kolehmainen, J. (toim.) Isäkirja. Tampere: Vastapaino, 65 - 87.

Aaltonen, A-K. 2011. Lasten huoltoriitojen sovittelukokeilu lähtenyt hyvin käyntiin tuomioistuimissa [viitattu 15.8.2011]. Saatavissa:
<http://www.oikeus.fi/55281.htm>

Broberg, M. & Hakovirta, M. 2009. Lapsistaan erossa asuvana isänä eron jälkeen. Teoksessa Forssén, K., Haataja, A. & Hakovirta, M. (toim.) Yksinhuoltajuus Suomessa. Väestötutkimuslaitoksen julkaisusarja D 50/2009. Helsinki: VL-Markkinointi Oy, 186 - 200.

ESR-Projektisuunnitelma. 2007. Tasa-arvoa erovanhemmuuteen – isät pois paitsiosta. Saatavissa: Tasa-arvoa erovanhemmuuteen – isät pois paitsiosta.

ESR-Projektisuunnitelma. 2011. Tasa-arvoa erovanhemmuuteen – isät pois paitsiosta. Saatavissa: Tasa-arvoa erovanhemmuuteen – isät pois paitsiosta.

Försäkringskassan. 2011a. Tillfällig föräldrapenning [viitattu 15.8.2011]. Saatavissa:
http://www.forsakringskassan.se/irj/go/km/docs/fk_publishing/Dokument/Publicationer/Faktablad/ff_tfp_4089a_tillfallig_foraldrapenning_vid_vard_av_barn.pdf

Försäkringskassan. 2011b. Sosiaalivakuutuksesta. Om försäkringskassan [viitattu 18.9.2011]. Saatavissa:
http://www.forsakringskassan.se/irj/go/km/docs/fk_publishing/Dokument/Publicationer/Faktablad/Andra_sprak/Finska/socialforsakringen_fin.pdf

Försäkringskassan. 2011c. Underhållsbidrag [viitattu 8.10.2011]. Saatavissa:
<http://www.forsakringskassan.se/privatpers/foralder/separerar/underhallsbidrag>

Försäkringskassan. 2011d. Undehållsstöd [viitattu 8.10.2011]. Saatavissa: <http://www.forsakringskassan.se/privatpers/foralder/separerar/underhallstod>

Försäkringskassan. 2011e. Underhållsstöd vid växelvist boende [viitattu 8.10.2011]. Saatavissa: http://www.forsakringskassan.se/irj/go/km/docs/fk_publishing/Dokument/Publikationer/Faktablad/ff_us_4079b_underhallsstod_vaxelvis_boende.pdf

Gottberg, E. 2008. Perhesuhteet ja lainsäädäntö. 4. painoksen muuttamaton lisäpainos. Turku: Turun yliopisto.

Gottberg, E. 2010. Perhesuhteet ja lainsäädäntö. 5. täysin uudistettu painos. Turku: Turun yliopisto.

Haataja, A. 2006. Pohjoismainen ansaitsija-hoivaajamalli – Ruotsin ja Suomen perhevapaajärjestelmän vertailu. Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskuksen selvityksiä 2006:43.

Hautamäki, A. 2011. Lapsen kiintymyssuhteet ja niiden vaarantuminen. Teoksessa Sinkkonen, J. & Kalland, M. (toim.) Varhaislapsuuden tunnesiteet ja niiden suojeleminen. Helsinki: WSOYpro,

HE. 2006. Hallituksen esitys Eduskunnalle vanhempainpäivärahoja ja työnantajakustannusten korvaamista koskevan lainsäädännön muuttamiseksi [viitattu 4.8.2011]. Saatavissa: <http://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/2006/20060112>

Helevä-Vuoti, K. 2011. Oulussa hyviä kokemuksia huoltoriitojen sovittelusta [viitattu 15.8.2011]. Saatavissa: <http://www.oikeus.fi/55282.htm>

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2007. Tutki ja kirjoita. 13., osin uudistettu painos. Helsinki: Tammi.

Huttunen, J. 2000. Isästäkö äidin kaltainen vanhempi? Teoksessa Laurinen, L. (toim.), 2000. Koti kasvattajana, elämä opettajana. Juva: Atena kustannus, 36 - 63.

- Huttunen, J. 2001. Isänä olemisen uudet suunnat. Juva: PS-kustannus, 171 - 193.
- Johansson, T. 2009. Dad – more needed than ever –diasarja [viitattu 22.10.2011]. Saatavissa: <http://mll-fi-bin.directo.fi/@Bin/a38f243cf0341309da2393800ab4630f/1319299749/application/pdf/7670386/Thomas%20Johansson.pdf>
- Kela. 2011a. Isäkuukausi [viitattu 14.8.2011]. Saatavissa: <http://www.kela.fi/in/internet/suomi.nsf/NET/160404102920MH?OpenDocument>
- Kela. 2011b. Äitiysavustuksen historia [viitattu 15.8.2011]. Saatavissa: <http://www.kela.fi/in/internet/suomi.nsf/NET/200410155058SK?OpenDocument>
- Kela. 2011c. Elatustuki ja elatusapu [viitattu 18.9.2011]. Saatavissa: <http://www.kela.fi/in/internet/suomi.nsf/NET/301208095135HL?OpenDocument>
- Kröger, T. 2009. Yksinhuoltajuus ja isyys: outo yhdistelmä? Teoksessa Forssén, K., Haataja, A. & Hakovirta, M. (toim.) Yksinhuoltajuus Suomessa. Väestöntutkimuslaitoksen julkaisusarja D 50/2009. Helsinki: VL-Markkinointi Oy, 170 - 185.
- Kääriäinen, A., Hämäläinen, J. & Pölkki, P. 2009. Ero, vanhemmuus eron jälkeen ja eroauttaminen tutkimuskohteina. Teoksessa Kääriäinen, A., Hämäläinen, J. & Pölkki, P. (toim.) Ero, vanhemmuus ja tukeminen. Helsinki: Lastensuojelun keskusliitto/Neuvo-projekti, 11 - 16.
- Lahden ammattikorkeakoulu. 2011. Tasa-arvoa erovanhemmuuteen -projekti [viitattu 25.4.2011]. Saatavissa: <http://www.lamk.fi/erovanhemmuus/index.html>
- Laki lapsen elatuksesta 704/1975.
- Lehtonen, M. 2007. Voiko isä olla lapsen hyvä huoltaja? Teoksessa Kotro, A. & Sepponen, H.T. (toim.) Mies vailla tasa-arvoa. Jyväskylä: Tammi, 52 - 61.

Leksand. 2011. Familjecentrum [viitattu 8.10.2011]. Saatavissa:
<http://www.leksand.se/sv/Startsida/Barn-och-utbildning/Familjecentrum/>

Linnankoski, J. 2011. Erosta elossa 2005 – 2008. RAY-projektin loppuraportti.

Lundström, K. 2009. Växelvis boende ökar bland skilsmässobarn. Julkaisussa
Välfärd Nro 4/2009, 3 - 5. Saatavissa:
http://www.scb.se/statistik/_publikationer/LE0001_2009K04_TI_02_A05TI0904.pdf

Miessakit ry. 2011a. Erosta Elossa [viitattu 2.8.2011]. Saatavissa:
http://www.miessakit.fi/fi/erosta_elossa

Miessakit ry. 2011b. Miestoiminta [viitattu 12.9.2011]. Saatavissa:
<http://www.miessakit.fi/index.php?mid=49>

Min pappa. 2010a. Lund. Staden där barnen förlårar sina pappor [viitattu
6.10.2011]. Saatavissa: <http://www.minpappa.nu/wp-content/uploads/2010/05/MinPappa.nu-Lund-Staden-dar-barnen-forlorar-sina-pappor.pdf>

Min pappa. 2010b. Karlskrona. Staden där barnen förlårar sina pappor [viitattu
6.10.2011]. Saatavissa: <http://www.minpappa.nu/wp-content/uploads/2010/05/MinPappa.nu-Karlskrona-Staden-dar-barnen-forlorar-sina-pappor.pdf>

Min pappa. 2011. Stöd & Kris [viitattu 18.9.2011]. Saatavissa:
http://www.minpappa.nu/?page_id=841

Myllärniemi, J. 2010. Mieheksi ilman isää. Helsinki: Kirjapaja, 39 - 42.

Neuvokeskus. 2011. [viitattu 8.10.2011]. Saatavissa:
<http://www.lskl.fi/neuvokeskus/>

Oikeusministeriö. 2011. Lapsiystävällinen huoltoriitojen sovittelu alkaa neljässä käräjäoikeudessa [viitattu 15.8.2011]. Saatavissa:

<http://www.om.fi/Etusivu/Ajankohtaista/Uutiset/1290609601999>

Paavola, A. 2004. Leksandin perhekeskuksen toimintamalli. Teoksessa Paavola, A. (toim.) Perhe keskiössä. Ideoita yhteistyöhön perheiden parhaaksi; kokemuksia Ruotsin Leksandista ja useista Suomen kunnista. Helsinki: Lastensuojelun keskusliitto, 8 - 23. Saatavissa: <http://www.lskl.fi/files/133/MNFHVZx.pdf>

Panttila, R. 2005. Kahden kodin lapsuus. SOCCAn ja Heikki Waris -instituutin julkaisusarja 1/2005 [viitattu 21.10.2011]. Saatavissa:

http://www.socca.fi/files/77/Kahden_kodin_lapsuus.pdf

Peitsalo, P. 2010. Erosta Elossa – miesten eroryhmät. Miessakit ry Raportteja 2/2010 [viitattu 2.8.2011]. Saatavissa:

http://www.miessakit.fi/easydata/customers/miessakit/files/MOK/EroraporttiUUSIN_2010.pdf

Rättsnätet. 2011a. Lag (1966:680) om ändring av vissa underhållsbidrag [viitattu 8.10.2011]. Saatavissa: <http://www.notisum.se/rnp/sls/fakta/a9660680.htm>

Rättsnätet. 2011b. Lag (1996:1030) om underhållsstöd [viitattu 8.10.2011]. Saatavissa: <http://www.notisum.se/rnp/sls/lag/19961030.HTM>

Sairausvakuutuslaki 1342/2006.

Sinkkonen, J. 2004. Kiintymyssuhdeteoria - tutkimuslöydöksistä käytännön soveluksiin. Teoksessa Lääketieteellinen Aikakauskirja Duodecim 2004;120(15):1866 – 73.

Socialstyrelsen. 2004. Växelvis boende [viitattu 21.10.2011]. Saatavissa:

http://www.socialstyrelsen.se/Lists/Artikelkatalog/Attachments/10343/2004-110-14_200411014.pdf

Statistiska centralbyrån Statistics Sweden. 2009. Levnadsförhållanden. Hemma-boende barn och ungdomar 0-21 år efter kön, ålder, familjetyp (sammanboende eller ensamstående föräldrar) och utländsk/svensk bakgrund. År 2004-2008. År 2004–2008 [viitattu 14.8.2011]. Saatavissa:

<http://www.ssd.scb.se/databaser/makro/Visavar.asp?yp=tansss&xu=C9233001&omrade-kod=LE&huvudtabell=SamboformForalder&omradetext=Levnadsf%F6rh%E5llanden&tabelltext=Hemmaboende+barn+och+ungdomar+0%2D21+%E5r+efter+k%F6n%2C+%E5lder%2C+familjetyp+%28sammanboende+eller+ensamst%E5ende+f%F6r%E4ldrar%29+och+utl%E4ndsk%2Fsvensk+bakgrund%2E+%C5r&prekskat=O&prodid=LE0102&deltabell=&deltabellnamn=Hemmaboende+barn+och+ungdomar+0%2D21+%E5r+efter+k%F6n%2C+%E5lder%2C+familjetyp+%28sammanboende+eller+ensamst%E5ende+f%F6r%E4ldrar%29+och+utl%E4ndsk%2Fsvensk+bakgrund%2E+%C5r&innehall=SamboformFAntal&starttid=2004&stopptid=2008&Fromwhere=M&lang=1&langdb=1>

Statistiska centralbyrån Statistics Sweden. 2010. Population and population changes 2004 - 2010 [viitattu 27.7.2011]. Saatavissa:

http://www.scb.se/Pages/PressRelease____308294.aspx

Statistiska centralbyrån Statistics Sweden. 2011. Population statistics [viitattu 12.9.2011]. Saatavissa: http://www.scb.se/Pages/TableAndChart____25891.aspx

STM. 1999. Isätoimikunnan mietintö. Komiteanmietintö 1999:1. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö.

STM. 2008. Sosiaali- ja terveysministeriön Perhevapaakampanja 2007 - 2008 loppuraportti. Teoksessa Eloranta, M. (toim.) Sosiaali- ja terveysministeriön selvi-tyksiä 2008:22.

STM. 2010. Sosiaali- ja terveysministeriö. Valtioneuvoston selonteko naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta. Julkaisuja 2010:8. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö.

STM. 2011. Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2011:12 [viitattu 12.9.2011]. Saatavissa:
http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=2872962&name=DLFE-15512.pdf

Sund, R. 2007. Ero, isä ja huoltajuustaistelu. Teoksessa Kotro, A. & Sepponen, H.T. (toim.) Mies vailla tasa-arvoa. Jyväskylä: Tammi, 62 - 70.

Sveriges domstolar. 2010. Föräldrar och barn [viitattu 18.8.2011]. Saatavissa:
<http://www.domstol.se/Familj/Foraldrar-och-barn/>

Terveyden ja hyvinvoinninlaitos. 2010a. Lapsen elatus ja huolto 2010 [viitattu 6.10.2011]. Saatavissa:
http://www.stakes.fi/tilastot/tilastotiedotteet/2011/Tr18_11.pdf

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2010b. Lapsen elatus ja huolto 2010 [viitattu 7.10.2011]. Saatavissa:
http://www.stakes.fi/tilastot/tilastotiedotteet/2011/liitetaulukot/Tr18_11_liitetaulukot.pdf

Tilastokeskus. 2009. Suomen virallinen tilasto (SVT): Perheet [verkkojulkaisu]. ISSN=1798-3215. 2008. Lapsiperheet tyypeittäin 1950–2008 . Helsinki: Tilastokeskus [viitattu: 14.8.2011]. Saatavissa:
http://www.stat.fi/til/perh/2008/perh_2008_2009-05-29_tau_003_fi.html

Tilastokeskus. 2011a. Suomen virallinen tilasto (SVT): Siviilisäädyn muutokset [verkkojulkaisu]. ISSN=1797-6413. 2010, Liitetaulukko 1. Avioliittojen ja avioerojen määrä vuosina 1965–2010 . Helsinki: Tilastokeskus [viitattu: 14.8.2011]. Saatavissa: http://www.stat.fi/til/ssaaty/2010/ssaaty_2010_2011-05-06_tau_001_fi.html.

Tilastokeskus. 2011b. Väestön ennakkotilasto 2011 [viitattu 12.9.2011]. Saatavissa: http://www.stat.fi/til/vamuu/2011/07/vamuu_2011_07_2011-08-18_tie_001_fi.html

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Jyväskylä: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Työsopimuslaki 55/2001.

Vilkkä, H. 2005. Tutki ja kehitä. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi, 139 - 142.

Vuori, J. 2004. Isyyden mallit ja isien valinnat. Teoksessa Aalto, I. & Kolehmainen, J. (toim.) Isäkirja. Tampere: Vastapaino, 29 - 63.

Väestöliitto. 2010. Vanhempainvapaan joustomalli [viitattu 14.8.2011]. Saatavissa: http://www.vaestoliitto.fi/@Bin/961517/Vanhempainvapaan_joustomalli_slidet_usi.pdf

Väestöliitto. 2011. Väestöliitto kannattaa vanhempainvapaan joustomallia [viitattu 14.8.2011]. Saatavissa: <http://www.vaestoliitto.fi/?x27375=961997>